

עדויות מאוחרות כמקור היסטורי: עדויות בוועדות החקירה לפרשת ילדי תימן שנעלמו כמקרה מבחן

אבי פיקאר

תקציר

פרשת היעלמותם של ילדי עולים מקרב יוצאי תימן ועדות אחרות קרתה בשנות המדינה הראשונות. חקירה בעניינה החלה בעקבות תלונותיהם של בני משפחות על ילדיהם שאבדו, והיא נחקרה פעמים מספר. בשתי הזדמנויות שונות, בהפרש של כמעט שלושים שנה, מסרו מאות משפחות עדויות לגורמי חקירה רשמיים.

עדויות מאוחרות הן מקור היסטורי שנוי במחלוקת. היסטוריונים חלקים על טיבן ואמינותן של עדויות אלו ועל טיב המידע שאפשר לבסס עליהן. מחקרים על טיבו של הזיכרון מעידים שהזיכרון איננו תיעוד מדויק של אירועי העבר אלא הוא תיעוד דינמי. אירועי ההווה, דברים שנשמעו מאחרים וגם גורמים אחרים משפיעים על זיכרון העבר.

פרשת ילדי תימן היא הזדמנות ייחודית לבדוק את הנושא. אני משווה במאמר בין עשרות עדויות שנתנו בני משפחה לוועדת החקירה בשנות השישים ובין העדויות שנתנו אותן משפחות (ולעיתים אותם עדים ממש) לוועדת החקירה בשנות התשעים.

ההשוואה מלמדת על הבדלים בפרטים רבים. למשל על שוני בדיווח על מצב בריאותו של הילד, בדיווח על הבשורה על פטירת הילד ובתגובת ההורים לפטירה זו וכן על היעדרם של פרטים חשובים רבים אשר מרמזים על אפשרות חטיפה מהעדויות המאוחרות. מהשוואה זו עולה שעדויות מאוחרות הן מקור בעייתי ואי אפשר לבסס עליו טענות היסטוריות כבדות משקל.

מילות מפתח: אמינות מקורות, בריאות, ילדי תימן, עדויות, עלייה, שנות החמישים, תיעוד בעל פה

* גרסה מקוצרת של מאמר זה פורסמה בראשית 2025, ראו: Avi Picard, 'Testimonies at the Committees of Inquiry over the Years into the "Yemenite Children Affair" and Insights for Oral History', in: Mordechai Inbari (ed.), *The Yemenite Children Affair – Ethnic Tensions, Immigration and Public Record in Israel*, Lexington Books, New York 2025, pp. 187-210.

במאמר זה הורחב מאוד המדגם שעליו התבססו המסקנות. צוינו עוד הקשרים של הפרשה, מלבד עניין השוואת העדויות, נוספו הבהרות בנוגע למשקלו של הרקע התאורטי, ובעיקר נוספו הדגמות רבות של השוני בעדויות, שלא פורסמו בגרסה המקוצרת באנגלית. מחקר זה נעשה בהשראתו של הבלוגר א.א. קונספירציות, הראשון שהשווה בין עדויות אחדות. 'הבעייתיות של הזיכרונות

פרשת היעלמות ילדי תימן ואחרים¹ מסעירה את החברה הישראלית שנים רבות; היא נידונה בשלוש ועדות חקירה וכן הוקמה לנושא ועדה מיוחדת של הכנסת. ועדות החקירה השונות מצאו כי בנוגע ליותר מ-90 אחוזים מהילדים אשר בגינם הוגשו תלונות אותו מסמכים שמעידים על הטיפול בהם, על פטירתם ועל קבורתם. בנוגע למעטים מהילדים העלומים (7 אחוזים בערך) לא אותרו מסמכים, אולם למעט שלוש ילדות,² לא אותר מעולם ילד שהוריו התלוננו לאחת הוועדות על היעלמותו ונמצא כי משפחה אחרת אימצה אותו.

במאמר זה אני מתמקד בשאלות מה קרה לילדים אשר התלוננו בעניינם ואם הייתה חטיפה ממוסדת, שהעסיקו את הוועדות. מסקנות ועדות החקירה ודרכי חקירתן נגישות

או להאמין למשפחות – אבל מה קורה כשהמשפחות סותרות את עצמן, <https://tinyurl.com/2fjemb8v> (אוחזר ב-19.3.2025). עוד לפני טען דב לויטן, שליווה את הפרשה יותר משלושים שנה, כי ניכרים שינויים בעדויות במשך השנים. המחקר בוצע בעזרת תלמידי בסמינר 'פולמוסים עכשוויים על בעיות היסטוריות – פרשת ילדי תימן כדוגמה', שהתקיים במחלקה ללימודי ארץ ישראל וארכאולוגיה באוניברסיטת בר-אילן בשנים תש"ף ותשפ"ג. אני מודה לד"ר חיים ביטון, שעבודת הדוקטור שלו 'קהילה בין השמשות' – על מחנות המעבר של יהודי מרוקו (אוניברסיטת בן-גוריון בנגב, 2022) – חשפה אותי לספרות מחקר רבה על מהימנותם של זיכרונות אוטוביוגרפיים.

1 מוכרת לעתים כפרשת 'חטיפת ילדי תימן המזרח והבלקן', אם כי המונח 'בלקן', שהכניס עוזי משולם לשיח בראשית שנות התשעים מניפולטיבי ומנותק מהממצאים. בקרב הילדים שנעלמו ועליהם התלוננו, הן בוועדת החקירה הממלכתית הן בעמותות השונות, יש ילדים ממוצא אירופי שאינם מהבלקן, כלומר אשכנזים, רבים יותר מילדים שהם או הוריהם עלו מאחת מארצות הבלקן, אשר הקהילות שם היו ספרדיות. ועדת קדמי דיווחה על שלושים ילדים יוצאי אירופה. נתן שיפריס מזכיר 150 ילדים אשכנזים. ראו: נתן שיפריס, **ילדי הלך לאן? פרשת ילדי תימן: החטיפה וההכחשה**, ידיעות אחרונות וספרי עליית הגג, תל אביב 2019, עמ' 51. במצגת שהציג שיפריס לפני ועדת הכנסת בנושא ב-5.3.2018 הוא ציין שיש חמישים ילדים מהבלקן, רובם מטורקיה (ששייכת לקטגוריה 'מזרח', ולא צריך להוסיף עבורה את הקטגוריה 'בלקן') ו-150 ילדים אשכנזים. מהדברים עולה שהצירוף 'תימן, מזרח ובלקן' (במקום למשל תימן, מזרח ואירופה) נועד להציג את הפרשה כעימות אשכנזי-ספרדי.

2 בשני מקרים – צביה מינס ורחלי סעיד – דובר בוותור של אחד ההורים על הילדה ובמסירתה לאימוץ בלי ידיעת בני המשפחה האחרים. במקרה של מרים שוקר מדובר בטרגדיה של ילדה שנרשמה בשם משפחה אחד, ואביה חיפש אותה בשם משפחה אחר, ועד הקמת ועדת החקירה לא הבינו הרשויות כי מדובר באותה ילדה. בשלושת המקרים לא דובר בחטיפה זדונית, ובשלושת המקרים לא הוצג מצג שקר להורים שהילדה נפטרה. יש עוד שני מקרים של ילדות אשר הוגשו בעניינן תלונות, והן אותרו בחיים. חנה חאלי התגלתה בבית משפחת אומנה ב-1963, לפני החקירה הראשונה, לאחר שהוריה לא חיפשו אותה במשך 12 שנה. יונה כהן הייתה בבית הוריה, והתלונה בנוגע אליה עסקה בטענה שניסו לחטוף אותה. להרחבה ראו: דב לויטן, 'פרשת ילדי תימן הנעדרים: האם אכן נחטפו ואומצו ילדי תימן?', בתוך: אהרן גימאני, רצון ערוסי ושאל רגב (עורכים), **בני תימן: מחקרים ביהדות תימן ומורשתה**, אוניברסיטת בר-אילן – מרכז דהאן, רמת גן תשע"א, עמ' 270; אבשלום בן צבי, 'לנוכח המסמכים', קתדרה: לתולדות ארץ ישראל ויישובה, בדפוס.

לכול³; אולם הימשכות החקירה שנים רבות ובוועדות שונות מאפשרת לנו לבצע מחקר שקשה בדרך כלל לבצעו. בפרשת ילדי תימן יש לנו אפשרות להשוות בשיטתיות עדויות שנתנה אותה משפחה (ולפעמים אותם עדים ממש) בנוגע לאותו מקרה, בהפרש של כמה עשורים. מטרתי במאמר זה להשוות בין העדויות הללו, בעיקר העדויות שניתנו בוועדת בהלול מינקובסקי (להלן "וב") ב-1967 והעדויות שניתנו בוועדת החקירה הממלכתית ועדת כהן-קדמי במחצית השנייה של שנות התשעים. בדיקה זו משפיעה מאוד על בחינת דרכי המחקר ההיסטורי; היא מאפשרת לנו לעמוד מוחשית ולא תאורטית על תקפותן ועל מידת דיוקן של עדויות, ובעיקר של עדויות מאוחרות.

במאמר הזה אציג כמה הערות מתודולוגיות על זיכרון וכן ממצאים שעולים מהשוואת העדויות ואת מידת הדיוק שלהן ואמחיש בכמה דוגמאות את ההשפעה שהיו לסיפורים שנשמעו במשך השנים על העדויות המאוחרות.

על משקלו של התיעוד בעל פה

בוויכוח הציבורי על חטיפת הילדים נטען לעתים תכופות כי האמת נמצאת בעדויות של האימהות וכי אי אפשר לשלול את הטענה בדבר חטיפה על בסיס מסמכים בני התקופה אשר מעידים על פטירת הילדים, שכן עדויות רבות מאוד תומכות בטענה שהילדים נחטפו. כך למשל ההיסטוריונית בת-ציון עראקי קלורמן כתבה: 'קשה לקבל שאפילו היסטוריונים, שנשענים במחקריהם על עדויות בעל פה ומכירים בחשיבות עדויות כאלו להבנת תופעות היסטוריות וחברתיות, שוללים באופן גורף את מהימנות העדויות מפי הורים של ילדים

3 דו"חות ועדות החקירה בארכיון המדינה (להלן: א"מ): דו"ח ועדת בהלול מינקובסקי (וב"), מארס 1968, א"מ, ג-9804/4; דו"ח ועדת שלגי, נובמבר 1994, שם, גל-60697/15; דו"ח ועדת החקירה הממלכתית (להלן ועדת קדמי), 2001, שם, מ ג-9732/11. התיקים הארכיוניים הנוכחים בהמשך המאמר הם מארכיון המדינה, אלא אם כן צוין אחרת. סיכום פעילות ועדת קורן, אפריל 2019, <http://www.knesset.gov.il/committees/heb/docs/MissingChildren20.pdf> (אוחזר ב-19.3.2025). הדעות על מסקנות ועדות החקירה חלוקות. סנג'רו סבור שעבודת ועדת החקירה הממלכתית הייתה רשלנית. ראו: בועז סנג'רו, 'באין חשד אין חקירה אמיתית: דוח וועדת החקירה הממלכתית בעניין פרשת היעלמותם של ילדים מבין עולי תימן', **תיאוריה וביקורת**, 21 (2002), עמ' 47-76. מולצ'דסקי סבור שרבים בציבור דחו את מסקנותיהן מסיבות אחרות. ראו: Nadav G. Molchadsky, "From 'Missing' to 'Kidnapped': Israeli Commissions of Inquiry and the Framing of the 'Missing Children Affair'", *The Public Historian*, 40, (November 2018), pp. 64-90. 4. לויטן מתח ביקורת על מסקנות וב". ראו: דב לויטן, 'עלית מרבד הקסמים כהמשך היסטורי לעליות מתימן מאז תרמ"ב: ניתוח סוציו-פוליטי של עליתם וקליטתם של יהודי תימן בישראל בעת החדשה', עבודת מוסמך, אוניברסיטת בר-אילן, רמת גן 1983, עמ' 276-285. נושא זה – עד כמה צדקו או טעו ועדות החקירה – אינו מוקדו של מאמר זה. עמדתי היא שלא הייתה חטיפה ממוסדת ואין ממצאים שתומכים בחטיפה לא ממוסדת.

שנעלמו בשנותיה הראשונות של המדינה.⁴ נטען כי האימהות (אם כי למעשה רבים מהעדים הם האבות) שסיפרו על חטיפת ילדיהם לא יכלו באותה תקופה לתאם ביניהן טענה כזו, ולכן הדמיון הרב בין העדויות מחזק את הטענה בדבר חטיפה.⁵ מהבחינה הזאת חשוב לציין שגם אם לא היה אפשר לתאם עדויות, העדויות בוועדת החקירה הממלכתית ניתנו בפומבי, עדים רבים שמעו את דברי העדים שקדמו להם, וספק אם לא הושפעו מהם.⁶ מלבד זה, העדויות ניתנו לפני חוקרים וחברי ועדה לאחר שבמשך חודשים ארוכים, ולעתים שנים, נחשפו בתקשורת הטענות בדבר חטיפה. קשה לטעון כי הדברים האלה לא השפיעו על העדויות.

רוב הפרסומים התומכים בטענה בדבר חטיפה מתבססים על עדויות כגון אלו.⁸ ספרו של נתן שיפריס,⁹ המתבסס כמעט לחלוטין על עדויות מאוחרות באמצעות ניתוח אלה שניתנו בוועדת קדמי, נחשב בעיני רבים מחקר היסטורי. חשוב להזכיר: מרבית העדויות שסקרו שיפריס, שושי זייד, רמי צוברי וכן העדויות שמחברים אחרים מביאים אינן מתארות בהכרח מקרה של חטיפה; הן מתארות לעתים לקיחה בכוח של ילד לטיפול רפואי, קבלת מידע חסר או לא מדויק בנוגע למקומו ולמצבו הרפואי של ילד, יחס לא אוהד מצד אנשי מוסדות הקליטה, מוסדות הרפואה והחברה קדישא, וברוב המקרים גם קבלת הודעה על שהילד נפטר. לעתים המסקנות המוסקות תומכות בטענה בדבר חטיפה מתוך פרשנות מרחיבה של העדויות.¹⁰ ככלל, המסקנות אשר שיפריס, זייד או

4 דברי עראקי קלורמן מובאים מתוך: יוסף ויילר, 'אפילוג דיאלוגי', בתוך: טובה גמליאל ונתן שיפריס (עורכים), 'ילדים של הלב: היבטים חדשים בחקר פרשת ילדי תימן', רסלינג, תל אביב 2019, עמ' 655.
5 עמוס נוי, 'מכתב לאקדמאים רשלנים וחובבנים', אתר העוקץ. מאז הורד המאמר מהאתר, בין השאר בעקבות תביעת דיבה של דב לויטן. באתר העוקץ מובאת התנצלות על פרסום תמונתו של לויטן, ראו: <https://tinyurl.com/9bcwzkn> (אוחזר ב-19.3.2025).

6 ראו גם: שיפריס, 'ילדי הלב לאן?', עמ' 26-28.
7 כך למשל זהבה לוי, אחותו של יחיא לוי, סיפרה בתחילת עדותה עד כמה היא הושפעה מהעדויות שקדמו לה. עדות מ-13.7.1995, ג-9744/15, עמ' 69. שמעה ודעי, אמו של דוד רחמים ודעי, סיפרה כי משפחות שהיה להן אותו כאב 'כל אחד מדבר עם השני'. עדות מ-16.6.1997, ג-9751/14, עמ' 27.
8 שושי זייד, 'הילד איננו - פרשת ילדי תימן', גפן, ירושלים 2001 וכן עדכון ספר זה בשם הילד עדיין איננו, מדיה 10, רמת גן 2016; רמי צוברי, 'בעקבות אחיי האובדים', ר.צ. 2000, פתח תקווה 2000; שיפריס, 'ילדי הלב לאן?'. אתר מרשתת של עמותת עמרים, <https://www.edut-amram.org/categories/families/> (אוחזר ב-19.3.2025). תמיכה בטענה בדבר חטיפה על בסיס עדויות מאוחרות בעל פה מוזכרת בחיבורים אחרים, ובהם: מאירה וייס, 'על גופתם המתה - כוח וידע במכון לרפואה משפטית', רסלינג, תל אביב 2014, עמ' 103-110; טל שמור, 'תקווה ומלנכוליה בשולי העיר', פרס ואוניברסיטת חיפה, חיפה 2020, עמ' 100-108.

9 שיפריס, שם; מאמרו של הנ"ל 'בנתיב היעלמותם של ילדי ישראל הנעדרים או: כיצד פעלה השיטה', בתוך: גמליאל ושיפריס (עורכים), 'ילדים של הלב', עמ' 299-366 הוא תמצות של הספר הזה.

10 כך למשל הסיקה מאירה וייס, 'על סמך עדות מאוחרת של אָם שנאמר לה כי נתנו את הילד למשפחה אשר צריכה אותו יותר ממנה, אולם אם קוראים את דברי הרופא, כמו שהאָם מצטטת אותו, בלי הנחות מוקדמות על חטיפה, רואים שזו פרשנות אפשרית לדבריו של הרופא, אבל בהחלט לא

וייס גוזרים מניחוח העדויות – שעיקריהן פעולה בזדון מצד אנשי הממסד הקולט – נסיבתיות ביותר.

לעניינו, נראה כי הנחת העבודה של חוקרים אלה היא שכל פרט אשר נמסר בעדויות מדויק ואמין. במחקרים הללו העדויות המאוחרות אינן מקור שנועד לתאר אווירה או להסביר את הרגשות הסובייקטיביים של המעידים¹¹ אלא רואה בכל פרט שנאמר בעדויות תיאור נאמן של המציאות ההיסטורית. בולטת ההנחה של שיפרים כי הדיוק הרב כביכול בעדויות המאוחרות מאפשר, על בסיס ניתוחן, לבחון סטטיסטית שאלות שונות כמו ביוזמת מי נלקחו ילדים לבתי התינוקות,¹² כמה הורים החביאו את ילדיהם מחשש שמא ייקחו אותם,¹³ בכמה מקרים ננקטה אלימות נגד המשפחות,¹⁴ מה היה משך האשפוז בבתי החולים¹⁵ או מה היה מצבם הרפואי של הילדים.¹⁶

בקרב חוקרי היסטוריה מתקיים דיון נרחב על משקלו של תיעוד בעל פה.¹⁷ אין ספק שלסוגה זו יש משקל תרפויטי חשוב.¹⁸ החוקר האיטלקי אלסנדרו פורטלי, אחד ההיסטוריונים שבמידה רבה ניסח את התאוריה שבבסיס התיעוד בעל פה, סבור כי תיעוד

פרשנות הכרחית. האם מצטטת בריאיון לווייס, שנערך כחמישים שנה לאחר האירועים, את הרופא ששאל אותה 'יש לך עוד ילדים בבית? אמרתי אז מה אם יש לי עוד ילדים בבית? והוא אמר, יש אנשים שאין להם בכלל ילדים, אף אחד שיקרא להם אבא ואמא. אבל איפה התינוק שלי? צרחתי. הרופא אמר, ההוא מת'. וייס, על גופתם המתה, עמ' 110. האומנם, כמו שפירשה האם את הדברים, עולה מדברי הרופא כי העבירו את הילד למשפחה אחרת שאין לה ילדים? הפרשנות הסבירה היא שהרופא ניסה לנחם את האם, אולי בחוסר טקט, באומרו שהיא יכולה להתנחם בזה שיש לה עוד ילדים, שצרתם של הורים אשר אין להם עוד ילדים גדולה יותר. המסקנה היא שדברי הרופא מוכיחים כי הילד נמסר למשפחה אחרת היא דוגמה אחת לספקולציות על בסיס פרשנויות של התומכים בטענה בדבר חטיפה.

11 כמו שאלסנדרו פורטלי מתייחס לתפקידן של עדויות בעל פה, ראו: Alessandro Portelli, *The Death of Luigi Trastulli and Other Stories: Form and Meaning in Oral History*, SUNY Press, Albany, NY 1991, p. 50.

12 שיפרים, *ילדי הלך לאן?*, עמ' 99.

13 שם, עמ' 106.

14 הנ"ל, 'בנתיב היעלמותם', עמ' 319.

15 שם, עמ' 329.

16 הנ"ל, *ילדי הלך לאן?*, עמ' 117; הנ"ל, 'בנתיב היעלמותם', עמ' 314.

17 על ההסתייגות של היסטוריונים משימוש בעדויות בחקר השואה ראו: בועז כהן, 'עדויות וכתביה היסטורית על השואה, ויכוחים, חידושים ובעיות בתקופה הראשונה אחרי המלחמה', קובץ יד ושם, מה, 2 (2017), עמ' 133-152. על זוויות אחרות שתיעוד בעל פה מוסיף לחקר היסטוריה דיפלומטית ראו למשל: Eldad Ben Aharon, 'Doing Oral History with the Israeli Elite and the Question of Methodology in International Relations Research', *The Oral History Review*, 47, 1 (2020), pp. 3-25.

18 מרגלית בוראנו, 'תיעוד בעל פה – היסטוריה ותיאוריה', ארכיון – מקראות לארכיונאות ותיעוד, 13 (2005), עמ' 31-45; אבי פיקאר, 'קולם של מי שקולם לא נשמע', קתדרה: לתולדות ארץ ישראל ויישובה, 158 (טבת תשע"ו), עמ' 208-211.

כזה עוסק פחות באירועים עצמם ויותר במשמעותם עבור האדם שחוה אותם. לשיטתו, תיאור שניתן בעדות היסטורית נשמע ממרחק השנים נכון פסיכולוגית, גם אם הוא שגוי עובדית.¹⁹ ואכן, לתחומים מסוימים אי אפשר למצוא עדויות ארכיונאיות, ויש לפנות לתיעוד בעל פה המבטא רגשות, ניסיון חיים ועוד. גם על פעולות שנקטו גופי שלטון אפשר ללמוד מעדויות בעל פה מאוחרות, ויש לנו אפשרות להצליב אותן עם עשרות מסמכים,²⁰ אולם בעייתית היא הסתמכות בלעדית על עדויות מאוחרות בתור מקור למהלכים מורכבים שעשו הרשויות.²¹ עדויות שניתנות לאחר זמן רב, להבדיל ממסמכים בני התקופה, חשופות לפגעי זיכרון והטיות אחרות, שכן במשך השנים הדברים שאנחנו זוכרים משתנים. מידע שאנחנו מקבלים מבחוץ מתקבע לעתים בזיכרוננו כאירוע שאנו חושבים כי היינו עדים להתרחשותו.²² השיפוט שלנו את המציאות מושפע ממה שאנחנו שומעים בסביבתנו, ונעשו על כך ניסויים רבים בפסיכולוגיה חברתית.²³ מסיבה זו, היסטוריונים רבים ממעטים להסתמך על תיעוד בעל פה כמקור בלעדי לטענה כבדת משקל, בייחוד אם הוא ניתן בחלוף זמן רב ובייחוד אם העדויות הללו אמורות לחשוף התנהלות של המדינה, שמעצם טבעה מותירה שובל ארוך של בירוקרטיה ומסמכים בארכיונים.²⁴ במקומות שנמצאו מסמכים או הקשרים נסיבתיים אשר סותרים את תוכן העדות שניתנה בעל פה ממרחק הזמן, ובהיעדר ממצא סותר, ייטו היסטוריונים לקבל את המסקנות העולות מהמסמכים בני הזמן. היסטוריונים, משפטנים ופסיכולוגים מודעים לבעייתיות באמינותן של עדויות אשר נמסרות מהזיכרון.²⁵ זיכרון של בני אדם עלול להיות מתעתע. זיכרון מהעבר הרחוק – על

- Portelli, *The Death of Luigi Trastulli*, p. 50 19
 ראו בהרחבה על תולדות התיעוד בעל פה ומגבלותיו בתוך: יואב גלבר, *היסטוריה, זיכרון, תעמולה*,
 עם עובד, תל אביב תשס"ז, עמ' 251-296.
 דברי מוטי גולני בכינוס 'עדויות בעל פה', אוניברסיטת חיפה, חיפה 22.3.2001.
 Oliver Sacks, 'Speak, Memory', *New York Review of Books*, February 2013; Daniel L. Schacter, *Searching for Memory*,
 Dorth Berntsen, *Basic Books*, New York 1996, p. 23
 and David Rubin (eds.), *Understanding Autobiographical Memory: Theories and*
Approaches, Cambridge University Press, Cambridge 2012
 Solomon E. Asch, 'Effects of Group Pressure on the Modification and Distortion of Judgments', in: Harold Guetzkow (ed.), *Groups,*
Leadership, and Men, Carnegie Press, Pittsburgh, PA 1951, pp. 177-190
 בעניין זה ראו את מאמרי של גנו המדינה לשעבר יעקב לוזביק: 'מה מגלים אלפי המסמכים בארכיון
 המדינה על פרשת ילדי תימן', *הארץ*, 23.4.2019; Yaacov Lozowick, 'The Documents Don't Matter: The Affair of the Yemenite Children and the Archives', in: Inbari (ed.), *The*
Yemenite Children Affair, pp. 175-185
 Laney Care and Elizabeth F. Loftus, 'Recent Advances in False Memory Research', *South African Journal of Psychology*, 43, 2 (2013), pp. 137-146; Alan Baddeley,
 'Reflections on Autobiographical Memory', in: Dorth Berntsen and Rubin (eds.),
Understanding Autobiographical Memory, pp. 75-76; Kimberley A. Wade and

אחת כמה וכמה. אם אותם עדים (אבות ואימהות, אחים ואחיות) שמעו סיפורים דומים, כמו במקרה של ילדי תימן הנעדרים, הזיכרון מתעתע יותר.²⁶ חוקרים הראו שלעיתים קרובות, בעקבות ציפייה חברתית, אנשים 'נזכרים' באירועים שהם לא חוו.²⁷ כך ייתכן שבלי משימים התאימו העדים הללו את סיפורם לנרטיב החטיפה שהופץ בציבור. ניסיון להגיע לחקר האמת באמצעים אחרים ולא רק על סמך עדויות מאוחרות אינו מבטא זלזול באימהות או גזענות. הפקפוק בעדויות מאוחרות בקרב היסטוריונים מכוון לא רק לנשים מבוגרות מקרב העולים מארצות האסלאם אלא תקף גם לעדויות של גברים אשכנזים, פוליטיקאים וגנרלים.²⁸

ועדות החקירה השונות פעלו בדרך המקובלת על המחקר ההיסטורי והמשפטי, של השוואת העדויות למסמכים בני הזמן. הן התייחסו לעדויות ברצינות, והללו היו הסיבה לפתיחת החקירה ונקודת הפתיחה של החקירה, אולם בשום עדות אין מידע על גורלו של הילד לאחר שנמסר למשפחתו, על פטירתו או היעלמותו. כדי להסיק מסקנות, כדי להגיע לתשובה על השאלה מה קרה לילדים שנעלמו, לא היה די בעדויות. החוקרים מטעם הוועדות בדקו את התייעוד בן הזמן בגיליונות אשפוז, ברשימות פטירה, ברשימות קבורה, בארכיונים שונים שאין ביניהם שום תיאום (בתי חולים, לשכות הבריאות, חברות קדישא). מסקנתם התבססה על מה שעלה מתייעוד זה. כאמור, מטרתי במאמר זה אחרת. אינני מנסה לענות על השאלה מה קרה לילדים אלא אני מנסה לראות מה קרה לעדויות, ועד כמה אפשר, על סמך עדויות מאוחרות, להסיק מסקנות.

כדי לבחון את תקפותן ואת מהימנותן של עדויות מאוחרות אשווה במאמר בין העדויות שניתנו בנוגע לאותם מקרים בפער של שלושים שנה. בשתיים מתוך שלוש ועדות החקירה אספו עדויות מבני המשפחות. ב'וב"ס, בשנת 1967, כ"ז-17 שנה לאחר מרבית ההיעלמויות, כתבו חוקרי המשטרה את העדות של ההורים בטופס מובנה של המשטרה. בשנים 1995-1998, כמעט חמישים שנה לאחר ההיעלמויות, העידו מאות הורים בוועדת החקירה הממלכתית, ופרוטוקולים של אותן עדויות זמינים לנו כיום. עד היום לא נערכה השוואה שיטתית בין העדויות בתקופות השונות, ולא היה ניסיון לעמוד על

Maryanne Garry, 'Strategies for Verifying False Autobiographical Memories', *The American Journal of Psychology*, 118, 4 (2005), pp. 587-602

Craig R. Barclay and Henry M. Wellman, 'Accuracies and Inaccuracies in Autobiographical Memories', *Journal of Memory and Language*, 25, 1 (1986), pp. 93-103

דניאל ל' שכטר, **שבעת החטאים של הזכרון**, אריה ניר, תל אביב 2005, עמ' 107-110.

ראו למשל: אבי פיקאר, 'העלייה הסלקטיבית - בין הגבלה איכותית להגבלה כמותית', **עיונים בתקומת ישראל**, 12 (2002), עמ' 656. ישנה סתירה בין מה שעולה מהדיונים המקוריים משנות החמישים על עמדתו של יצחק רפאל, ראש מחלקת העלייה של הסוכנות, בעניין העלייה הסלקטיבית ובין מה שהוא כתב באוטוביוגרפיה שלו, שפורסמה בשנות השמונים. העדות המאוחרת במקרה זה נדחית מפני המסמכים המקוריים.

ההבדלים ביניהן.²⁹ אמנם רות אמיר ציינה שוועדת החקירה הממלכתית העירה 'בחטף' כי עדים מסוימים שינו את עדותם לעומת עדותם בוועדות קודמות. מדבריה נראה כי להערכתה מדובר בעדותם של בעלי תפקידים בגופים שטיפלו בילדים וכי העדויות שונו בעקבות לחץ,³⁰ אולם אם מתבוננים בתימוכין של אמיר לדבריה,³¹ לא ברור כלל אם מדובר ב'סתירות ואי-התאמות' של בעלי תפקידים ששינו עדות בשל לחץ חיצוני או דווקא בעדות של בני משפחה שעדותם שונתה בשל פגמי הזיכרון, השפעה חברתית ואולי גם לחץ של אנשי העמותה של עוזי משולם. מלבד זה, הטקסט בדו"ח מראה כי להבדיל מדבריה של אמיר שהוועדה 'העירה בחטף' שעדים מסוימים שינו את עדותם, הוועדה עימתה אותם תוך כדי עדות, במקום שזה נדרש.³²

מתודולוגיה

עם העלאת תיקי ועדת החקירה הממלכתית לאתר האינטרנט של ארכיון המדינה ערך משרד המשפטים טבלאות שמציגות סיכום של המידע העולה מתוך התיקים.³³ מרשימה זו נדגמו באקראי 91 מ-175 התלונות שניתנה בהן עדות בשתי הוועדות – וב'1968-1966 וועדת כהן קדמי 1995-2001. ועדת קדמי מציינת ש-339 מהמקרים אשר היא דנה בהם היו מקרים חוזרים,³⁴ אולם מקצתם היו מקרים שנבדקו בוועדה האמצעית בלבד – ועדת שלגי (1988-1994). מוועדה זו אין תיעוד מסודר של גביית עדויות, ולכן לא הכנסתי אותה להשוואה. לא סוננו תלונות, ולא הייתה בחירה רק בתלונות שנמצאו סתירות. העדויות השונות הושאו באמצעות קריאתן וניסיון להשוות את המסופר בהן בשורה של אמות מידה. צורת כתיבתן ורישומן של העדויות נערכה באופן שונה בכל ועדה. העדויות המובאות בתיקי וב'1967 משנת 1967 הן תיעוד של איש משטרה שחקר עד. כל עדות מובאת

29 הבלוגר א.א. קונספירציות (ראו בהערות הכוכבית) קיבץ עשרה מקרים שיש סתירה בהם, אולם לא השווה השוואה שיטתית.

30 רות אמיר, הפוליטיקה של הקורבנות, רסלינג, תל אביב 2012, עמ' 91.

31 דו"ח ועדת החקירה הממלכתית (לעיל הערה 3), עמ' 137.

32 'ככל שהדבר התחייב, נתבקשו העדים ליישב סתירות ואי-התאמות – אם נמצאו כאלה – בין דברים שמסרו בהזדמנות קודמת או שנכתבו ופורסמו על ידם בעבר, לבין עדותם וחומר שנאסף במהלך פעילותן של שלושת הוועדות'. דו"ח ועדת החקירה הממלכתית, עמ' 137. במקרים לא מעטים עימתה הוועדה בעלי תפקידים כשהתגלתה סתירה בין עדותם לדברים שנאמרו בפורומים אחרים. כך למשל בעדותו של חבר הכנסת מנחם פורוש (ג-14/9752, עדות מ-13.10.1997) הוא עומת עם דברים שאמר לתקשורת על שיש לו מידע על חטיפות, אך הוא מפחד למסור שמות (עמ' 88) או עדותה של המטפלת רוז'ה קוצ'ינסקי (ג-17/9745, עדות מ-31.10.1995), שעומתה עם דברים אשר אמרה לעיתונאי אבנר פרחי (עמ' 56).

33 <https://tinyurl.com/2ze6zyr8> (אוחזר ב-19.3.2025).

34 דו"ח ועדת קדמי, טבלה 3, עמ' 326.

בכתב ידו של השוטר שגבה אותה, ומובאים בה דבריו של עד או עדה שפגש החוקר (בדרך כלל בביתו או בתחנת המשטרה הסמוכה לביתו). בסיומה של העדות (עמוד או שניים בדרך כלל) מובאות לעתים בקצרה שאלות ותשובות שכתב חוקר המשטרה ונועדו לברר פרטים נוספים שיסייעו באיתור הילד או באיתור מסמכים על אודותיו. לבסוף – משפט שלפיו הוקראה העדות לעד והוא מאשר אותה; וחתימתו של העד. העדויות שניתנו בוועדת קדמי (1998-1995) ניתנו כמעט כולן בישיבות הוועדה, בבית אגרון בירושלים. חברה מקצועית הקליטה ותכתבה אותן. דברי העד ושאלות חברי הוועדה (ולעתים גם התפרצויות מהקהל) מובאות בדיוק כמו שהן נשמעו בהקלטה. העדות מתפרסת בדרך כלל על עשרות עמודים. נוסף על עדויות אלו, יש לנו עדויות שנשלחו כמכתבים לוועדת קדמי. גם עדויות שנתנו המשפחות בראיונות לעיתונים במשך השנים נדגמו וכן טופסי התלונה שהוגשו לוועדה הציבורית ב־1966-1967 הוכנסו להשוואה.

מבחינת המתודה של Oral History אין זו אותה סוגה בדיוק, אבל לצורך העניין מדובר בעדויות שהורים או אחים סיפרו בהן על נסיבות ההיעלמות של ילד מסוים. מבחינה זו יש בהחלט מקום להשוות ביניהן, גם אם סגנון התייעוד של העדות שונה.

באשר לזהות העדים, לעתים מדובר באותם העדים ממש. בכמה מהמקרים מדובר בעדים שונים, אך שניהם ידעו על האירועים. במקרים רבים העד בוו"ם הוא אביו של הילד, אולם בשל גילם המבוגר יותר של הגברים ותוחלת החיים הקצרה יותר שלהם יש בעדויות בקדמי מקרים רבים אשר המעידה בהם היא אִמו של הילד (הפירוט המלא של העדים בכל אחת מהוועדות מובאים בנספח). ב־25 מ־91 המקרים שעליהם אני מתבסס במחקר זה, מי שהעיד בוועדת קדמי את העדות המאוחרת היה ילד צעיר או שטרם נולד בעת התרחשות האירועים, ולפיכך מדובר בעדות שמיעה.³⁵ עם זאת, מן הטבלה בנספח עולה כי אי־ההתאמה בין העדויות ישנה גם כאשר מסר את העדות המאוחרת עד ראייה לאירועים. אין שונות מובהקת במקרים שהעדות השנייה היא עדות שמיעה.

35 נתן שיפריס טען, במאמר תגובה על הביקורת שנמתחה על ספרו, כי יש להבדיל בין אמינותן של עדויות ראייה לאמינותן הפחותה של עדויות שמיעה וכי ייתכן שיש סתירות בין עדויות השמיעה של דור האחים לעדויות ראייה של דור ההורים, אולם אי אפשר להשליך מהבעיות בעדויות השמיעה על אמינותן של עדויות ראייה. נתן שיפריס, 'עדויות מול מסמכים', זיכרון ומחקר – כתב העת של האגודה הישראלית לתייעוד בעל פה, 4 (2022), עמ' 66. אולם בספרו של שיפריס, וגם בדברי חוקרים אחרים שביססו את תמיכתם בטענת החטיפה על עדויות מאוחרות, לא נעשתה כלל הבחנה כזו. הם התייחסו באותו אופן, באמינות מוחלטת וללא שום הסתייגויות לעדויות שמיעה של אחים ואחיינים כמו לעדויות של מי שנכח באירועים. יש לכך דוגמאות רבות. אציין רק כמה מהן: עדותה של ברכה קריספין על היעלמות אחותה מלכה שרעבי: שיפריס, ילדי הלך לאן?, עמ' 92; עדות שושנה שרעבי על היעלמות אחותה מרים: שם, עמ' 108; עדות ששון באסל על היעלמות אחותו שמחה: שם, עמ' 118. הפערים בעדויות המובאים בנספח למאמר זה מראים ששוני בעדויות ישנו במקרים רבים, ולא רק כאשר העדות המאוחרת היא עדות שמיעה.

סיכום מספרי

השוואה של 91 זוגות עדויות גילתה שב־28 מקרים (30 אחוזים) יש הבדל בין העדות המוקדמת לעדות המאוחרת בשאלת היוזמה להבאת הילד לטיפול. סוגיה זו משמשת לעתים קרובות הוכחה כביכול שהעברת הילדים לבתי תינוקות נכפתה על המשפחות. בעדויות מאוחרות יש משפחות רבות יותר שמציגות את העברת הילד ביוזמת מוסדות מחנה העולים, והדבר תואם את האפשרות שנרקמה מזימה לקחת את הילדים ולהעבירם למשפחות אחרות. לעומת זאת, על פי רבות מהעדויות המוקדמות, הקרובות יותר לזמן האירוע, במקרים לא מעטים יזמה המשפחה את העברת הילד לטיפול. אין מדובר בפגם בזיכרון. השוני כמעט תמיד חד־כיווני. באותם 28 מקרים סיפרו ההורים בווב"ם כי יזמו את הבאת הילד לטיפול. בעדות המאוחרת, בוועדת קדמי, הם סיפרו שהילד נלקח מהם (לעתים בכוח), ולא שהם הביאו אותו לטיפול. משמעותו של השוני ב־30 אחוזים מהמקרים היא כי במקרים האחרים (70 אחוזים) לא הוזכר הנושא באחת העדויות או בשתייהן או שהייתה התאמה. אולם גם 30 אחוזים שונות מערערים את מידת המימנות ודיוקן של העדויות המאוחרות.

ב־51 מקרים (56 אחוזים) יש פער בדיווח על מצבו הרפואי של הילד שנעלם. בעדות בווב"ם הוזכר שהילד היה חולה, ואילו בעדות בקדמי לא הוזכר הדבר או שהוזכר כי הוא היה בריא לחלוטין. הדבר מעיד שלא היה שום צורך לקחתו לטיפול, ולפיכך עולה החשד שלא נפטר אלא נחטף.³⁶ כמו בשאלת היוזמה להעברת הילד, גם בנוגע למצב הרפואי, אין מקרים שאי־ההתאמה בכיוון ההפוך, כלומר בעדות המוקדמת נאמר שלקחו את הילד בכוח או שהילד היה בריא, ואילו בעדות המאוחרת נאמר שההורים מסרו את הילד לטיפול או שהוא היה חולה. לכן אפשר לשער שמדובר לא בטעויות זיכרון אקראיות אלא בהשפעה של הטענה בדבר חטיפות על העדויות המאוחרות.

ב־54 מקרים (59 אחוזים) יש פער בנוגע לדרך קבלת המשפחה את הבשורה כי הילד נפטר. בעדויות מאוחרות נטען לעתים קרובות שההודעה נמסרה במפתיע, לאחר שבאותו בוקר הרגיש הילד טוב וחיך. בעדות המוקדמת של אותה משפחה מתואר תהליך ארוך יותר של מחלה, אשפוז, מרחק רב והודעה על הפטירה כעבור זמן־מה.

ב־40 מקרים (44 אחוזים) יש פער בנוגע לשאלה אם המשפחות חיפשו את הילד לאחר היעלמותו. בעדויות המוקדמות סיפרו ההורים כי כאשר קיבלו את הבשורה העצובה על פטירת הילד הם ישבו שבעה, ולא המשיכו לחפש אותו עד ששמעו ב־1966 על החשד שאולי הילדים לא נפטרו. בעדויות המאוחרות סיפרו המשפחות כי לא האמינו לבשורה על מות הילד. באותן עדויות מתואר חיפוש הילד גם לאחר שסופר למשפחה על פטירתו. חיפוש זה מעיד על חוסר האמון של ההורים לבשורת הפטירה עוד מהשלב שזו נמסרה להם.

36 היותם של מרבית הילדים בריאים, על בסיס מה שעולה מהעדויות המאוחרות, משמשת לדעת נתן שיפריס הוכחה שלא הייתה סיבה לקחתם למוסדות הטיפול ומרמזת כי הם נלקחו לשם חטיפתם מהוריהם. ראו לעיל הערה 17.

ב־62 מקרים (68 אחוזים) יש בעדות המאוחרת פרטים רבים שאינם נזכרים בעדות המוקדמת. משפטים מחשידים או שאלות שפורשו כמרמזות על חטיפה (את הקטגוריה הזאת כיניתי 'פרטים דרמטיים') מוזכרים ב־74 מקרים (81 אחוזים) בעדות המאוחרת, אך לא הוזכרו בעדות המוקדמת. אני מתייחס לחוסרים אלו בזהירות, שכן בטופס התלונה אשר מסרה הוועדה לגילוי ילדי עולי תימן הנעדרים,³⁷ המובאת בכמה מתיקי וב"ם, נזכרים לעתים פרטים שלא הוזכרו בתלונה למשטרה והוזכרו מחדש בוועדת החקירה הממלכתית. ייתכן כי חוקרי המשטרה שכתבו את העדויות ב־1967 עבור וב"ם השמיטו פרטים אלו משום שנראה כי לא יסייעו לאיתור הילד. הם התמקדו בפרטים שיסייעו לדעתם באיתור כמו שמות אנשי הצוות שטיפלו בו, שמות אחרים של האב, של האם או של הילד אשר ייתכן כי הוא נרשם עִמָּם ועוד. להערכתי, סביר שהשמטת הפרטים לא הייתה יוזמה של חוקרי המשטרה כדי להעלים פרטים המרמזים לחטיפה, שכן בתלונות אשר גבו אותם שוטרים נזכרים פרטים דרמטיים שכביכול מרמזים על חטיפה. סביר יותר להניח שההורים עצמם השמיטו פרטים אלו מאחר שבסוף כל עדות מובאת הצהרת השוטר אשר הוקראה למתלונן העדות, והוא אישר אותה בחתימתו.

דוגמאות לשוני בעדויות

כאמור, יש שינויים רבים בעדויות במרחק השנים. למעשה כל מי שעוסק בעדויות ובזיכרון מבין שהדברים הגיוניים ומתבקשים. מחקרים בפסיכולוגיה מוכיחים כי ככל שחולף הזמן מהאירוע, כן הדיוק בזיכרון הולך ופוחת.³⁸ כמעט עשרים שנה עברו מאז האירועים עד מתן העדות ב"ם. כמעט שלושה עשרים עברו מאז ניתנו העדויות ב"ם עד שניתנו העדויות בוועדת החקירה הממלכתית, כלומר גם העדויות המוקדמות בעצם מאוחרות.³⁹ לפיכך השוני בעדויות צפוי, אולם העובדה שאין כאן הבדל אקראי בפרטים שוליים אלא כמעט תמיד ההבדלים מרמזים כי הילדים נחטפו, מצביעה ככל הנראה על הטיה בעדויות המאוחרות בשל הטענות השונות אשר עלו במשך השנים (כמו התחזקות

37 הגוף הייצוגי של ההורים והפעילים שהוקם בשנות השישים. על ועדה זו ועל הפעילים שלה ראו: מנשה ענזי, "אם אח אני, איה אחתי?": על גל המחאה הראשון שהובילו "הוועדה הציבורית לגילוי ילדי-תימן" ועיתון "אפיקים", בתוך: גמליאל ושיפריס (עורכים), **ילדים של הלב**, עמ' 401-431.

38 Barclay and Wellman, 'Accuracies and Inaccuracies', p. 99; נעמה שי"ק מפרידה בין ספרות אוטוביוגרפית שנכתבה על השואה קרוב לאירועים, לספרות אוטוביוגרפית שנכתבה עשורים מאוחר יותר ואמינה פחות ממנה, לאחר שהושפעו הכותבים מתיאורים שהם קראו או שמעו במקומות אחרים. ראו: נעמה שי"ק, 'ספרות אוטוביוגרפית מוקדמת אודות אושוויץ, 1945-1947', **תיאוריה וביקורת**, 40 (2012), עמ' 294.

39 לכן בוועדות החקירה, אף שהתלונות המאוחרות היו הסיבה לפתיחת החקירה, הוסקו המסקנות ממסמכים בני הזמן.

הטענה שהילדים נחטפו לאימוץ; וייתכן כי אירועים ששמע עליהם העד מאחרים היו לאירועים שהוא זכר כי אירעו לו.⁴⁰ מקוצר היריעה אביא כאן רק כמה מהדוגמאות לשוני בעדויות. הנתונים המספריים מסוכמים בטבלה בנספח.

ביוזמת מי הועבר הילד לבית תינוקות או לבית החולים

עקב מצבם הקשה של העולים מתימן, בשל מצוקת הדרך, התנאים הקשים במחנה המעבר בחאשד והתנאים הקשים במחנות העולים בישראל, הוחלט על מדיניות כוללת של העברת התינוקות, הרגישים למחלות, לזיהומים ולפגעי מזג האוויר, לבתי תינוקות.⁴¹ מדיניות זו נועדה להציל את הילדים ממחלות ומתמותה רבה, ובדיעבד בה נעוצה נקודת ההתחלה של הפרשה. ההעברות לבתי הילדים הללו נועדו כאמור להצילם ממחלות ומזיהומים, ואולם בעיני התומכים בטענה בדבר חטיפה הן היו חלק ממזימה שנועדה להפריד את הילדים מהוריהם כדי להעבירם לאימוץ. בהקשר זה חשובה השאלה אם אנשי הצוות במחנות העבירו את הילד בכוח ובכפייה או שהוריו העבירו אותו בשל בעיות בריאות. חשוב לציין כי גם כאשר היה ממד של כפייה בהעברה, אין הדבר בהכרח מעיד על תכנית חטיפה. כאמור, ההעברות היו חלק ממדיניות כללית, שהיום אפשר לומר עליה כי היא פטרונית. אולם לעצם העניין, מתברר כי גם הסיפורים על ילדים שהועברו בכפייה עברו גלגולים במשך השנים. השוואת העדויות מלמדת על הבדלים בנוגע לסוגיה זו.

בתצהיר של ציפורה דוד גולדברגר, אחותה של סעידה דוד, שנכתב על יסוד שיחות עם האב (אשר היה בין החיים באותו זמן) והוגש לוועדת קדמי, מסופר כי אחות קופת חולים נטלה את סעידה בתאנה שהיא חולה.⁴² בעדותו של בנין דוד האב בוב"ם נאמר כי הוא עצמו מסר את הילדה סעידה לאחות.⁴³

בעדותה של שושנה אשואל, אמו של ישראל, בוועדת קדמי היא סיפרה כי אף שנטען שלקחו את הילדים מהאווהלים לבתי תינוקות בשל הצורך להגן עליהם מפני הקור, באוהל שלהם היה חם והיו לה מספיק שמיכות. היא לא הסכימה שייקחו את הילד שלה וברחה אֶתוּ מאוהל לאוהל עד שבסופו של דבר תפסו אותה אחיות המחנה ואמרו לה שהן חייבות לקחת אותו.⁴⁴ לעומת

40 תופעה זו מכונה קריפטומניה (cryptomnesia). ראו למשל: Craig Barclay 'Schematization of Autobiographical Memory', in: David Rubin (ed.), *Autobiographical Memory*, Cambridge University Press, Cambridge 1986, p. 96. במחקר הפסיכולוגי מוזכר עד כמה

שינויי סביבה ושינויים במצב הרוח של העד משפיעים על העדות. יחיאל בר אילן, 'ילדי תימן הנעדרים: מדיקליזציה של הגירה ודה-מדיקליזציה של ההיסטוריה', **משפט רפואי וביוראתיקה**, 8 (2020), עמ' 131-147.

42 תצהיר ציפורה דוד גולדברגר, 14.4.1996, ג-9798/14, עמ' 41-42.

43 עדות בנין דוד, 23.3.1967, ל-1398/74, עמ' 2.

44 עדות שושנה אשואל, 22.9.1997, ג-9752/13, עמ' 59.

זאת, בעדותה של שושנה אשוואל בווב"ם היא לא הזכירה לא בריחה מהאחיות ולא שבאוהל שלה היה חם. היא סיפרה שהאחיות במחנה לקחו את בנה ישראל לבית התינוקות, 'כפי שנהג משרד הבריאות לאסוף את כל התינוקות מהאוהלים לבית התינוקות ע"מ לשמור עליהם מהקור והגשם [...] האחיות אספו בזמנו את כל התינוקות אפילו תינוקות בריאים'.⁴⁵ בעדות המוקדמת לא מוזכרת כל התנגדות למסירת הילד ולא בריחה מאוהל לאוהל. בעדותו של זכריה מדהלה בוועדת קדמי על היעלמות אחיו יעקב (זכריה היה בן 15 בעת ההתרחשות) הוא סיפר כי אחיות המחנה, אשר הסתובבו בין האוהלים, אמרו לאמו שהתינוק רזה והיא חייבת להביא אותו לבית ילדים כדי שיקבל אוכל וישמין. האם התנגדה ובכתה וטענה שהיא יכולה לטפל בו באוהל בעין שמר, אבל האב אמר לה שהיא חייבת. מהדברים עולה כי מי שהביא את הילד למוסד היו האחיות,⁴⁶ אולם בעדותו של אביו סעיד מדהלה בווב"ם הוא סיפר שבנו בן השנה יעקב היה רזה מאוד, באה אחות ונתנה להם פתק ואמרה שההורים ייקחו אותו לבית החולים במחנה עין שמר. מהדברים עולה כי ההורים הם שהביאו לשם את התינוק.⁴⁷

בעדותה של ציונה אביטל בוועדת קדמי מתואר תהליך לקיחתו של אחיה מנחם עוזרי מהאוהל בראש העין בדרמטיות. היא מקדימה כי מיד עם הגעתם לראש העין נפוצה שמועה שנעלמים שם ילדים. כאשר נכנסה משפחת עוזרי לאוהל התנפלו אחיות על האוהל וניסו לחטוף את מנחם מאמו. האב דחף את האחיות החוצה. השכנים הזהירו אותם שלוקחים את הילדים. למחרת בא רופא עם שתי אחיות, נשים מאוהלים אחרים, וצעקו: 'תזהרו מלאך המוות הגיע'. האם, שלדברי בתה ידעה כי חוטפים תינוקות, הסתירה את ילדיה הקטנים, אולם לבסוף איתרו אותם בשל בכי. 'הרופא ניגש, ניסה לחטוף את הילד. אמא שלי תפסה אותו חזק, הוא נתן לה שתי סטירות, הוא ירק לה על הפרצוף וסחב לה את הילד בכוח [...] נתן אותו לשתי האחיות, וברחו החוצה [...] הרופא, הוא תפס את אמא שלי וגרר אותה אחורה עד האוהל, זרק אותה כמו סמרטוט'.⁴⁸ בעדותה של סעדה עוזרי, אמו של מנחם, בווב"ם, הדרמה בעניין החבאת התינוקות וחטיפתם בידי הרופא למחרת הגעתם וכן החשש שמעלימים תינוקות אינם מתוארים כלל. סעדה עוזרי מתארת שבערב הגיעתם לראש העין לקח ממנה רופא את מנחם. 'כל הלילה בכיתי כי לא הסכמתי שיקחו אותו ממני'. למחרת הלכה להניק אותו. חמישה חודשים היא המשיכה להניק אותו עד שהועבר בשל הקאה לטיפול בבית חולים.⁴⁹

בעדותה של מרים סעיד על היעלמות בתה זהרה בוועדת קדמי היא סיפרה שכאשר עלתה המשפחה ארצה סירבה האחיות בבית התינוקות במחנה חאשד לתת לה את בתה. לאחר תיווך של מנהל המחנה היא אפשרה לה לקחת אותה רק בליווי האחיות. כל זמן הטיסה

45 עדות הנ"ל במשטרה, 16.3.1965, ל-1396/11, עמ' 16.

46 עדות זכריה מדהלה, 8.11.1995, ג-9746/3, עמ' 5-6.

47 עדות יעקב מדהלה, 15.3.1967, ל-1396/38, עמ' 2-4.

48 עדות ציונה אביטל, 13.12.1995, ג-9746/18, עמ' 8-11.

49 עדות סעדה עוזרי, 31.3.1967, ל-1397/41, עמ' 2.

לא נתנה האחות לאם להתקרב לתינוקת, וכאשר נחתו בארץ היא נכנסה למונית ונעלמה לה.⁵⁰ אולם בעדותו של עובדיה סעיד, אביה של זהרה, לפני וב"ם הוא סיפר שבתו זהרה הייתה קצת חולה בחאשד ושכבה שם בבית חולים. האחות במחנה אפשרה להם לעלות ארצה בתנאי שכאשר יגיעו ללוד היא תעביר אותה לבית חולים, ועובדיה הסכים לכך. כאשר הגיעו לקחה האחות את התינוקת והעבירה אותה לבית החולים בצריפין, ואילו הם הועברו למחנה ראש העין ג.⁵¹ בעדות בוועדת קדמי המקרה מתואר כהיעלמות מסתורית. בעדות בווב"ם המקרה מתואר כמו לקיחת הילד לאחר הנחיתה, בהסכמה.

בריאות הילד הנעלם

המצדדים בטענה בדבר חטיפה אומרים שסביר כי הילדים אשר נעלמו לא מתו מכיוון שהיו בריאים, ורק בעדויות מעטות סופר על ילד חולה. אמנם ייתכן כי ילד שחלה במחלה אשר עלולה להיות קטלנית יכול להיראות בריא בעיני הוריו,⁵² ואולם גם בדיווחים הללו על מצב בריאותם של הילדים חלו שינויים במשך השנים.

בעדותה של זהרה טירי לוועדת קדמי על היעלמות בתה נעמה עיראקי היא סיפרה שהילדה נלקחה ביוזמת הרופא, והיא שאלה למה הוא לוקח אותה ומתי יחזירו אותה. הרופא אמר לה שתבוא למחרת לבית החולים בפרדסיה. לא הוזכרה שום בעיה רפואית.⁵³ במכתב האם לוועדת החקירה הוזכר שהילדה הייתה חולה, אך היא כתבה שבתה נלקחה ממנה עוד בשדה התעופה והיא התחננה שיחזירו לה אותה, אבל נענתה בשלילה. נאמר לה שהיא תוחזר אליה למחרת בבית החולים בבית ליד.⁵⁴ זהרה טירי סיפרה בעדותה בווב"ם שבמחנה בבית ליד היא הסבירה לרופא כי הילדה מרגישה לא טוב ויש לה חום גבוה והיא משלשלת, ואז הרופא לקח אותה לבית החולים במחנה. השאלה שהיא שאלה את הרופא על פי עדותה בוועדת קדמי – 'למה תיקח אותה' – אינה מוזכרת כלל; גם לא אמירתו שתבוא למחרת לבית החולים לקחת אותה; ולא מוזכרת שום התנגדות ללקיחת הילדה.⁵⁵ בעדותה של סלמה ריעני בוועדת קדמי על היעלמות בנה שלום היא אמרה שהייתה לו רק דלקת עיניים כי בישראל באוהל, והטיפות לא עזרו כי היה עשן באוהל.⁵⁶ בעדותה בווב"ם היא סיפרה שהילד חלה בעיניו והיא הלכה אִתו כמה פעמים לרופא במעברת תל מונד, עד שזה אמר לה להכניסו לבית חולים.⁵⁷

50 עדות מרים סעיד, 15.6.1995, ג-4, 9744/4, עמ' 51-53.

51 עדות עובדיה סעיד, 28.3.1967, ל-1397/17, עמ' 3.

52 בר אילן, 'ילדי תימן הנעדרים', עמ' 157-158.

53 עדות זהרה טירי, 27.3.1996, ג-10, 9748/10, עמ' 25.

54 זהרה טירי לוועדת החקירה הממלכתית, 19.2.1996, ג-24, 9833/24, עמ' 26.

55 עדות זהרה טירי, 9.8.1967, ל-1397/34, עמ' 4.

56 עדות סלמה ריעני, 22.1.1998, ג-20, 9753/20, עמ' 56.

57 עדות הנ"ל, 23.2.1967, ל-1399/8, עמ' 10.

בעדות של סעדיה חרד, אביה של שרה, בוועדת קדמי, סיפר האב שלמחרת עלייתם ארצה באו שתי אחיות ואמרו שהן צריכות לקחת את הילדה. האב התווכח אתן ואמר שהיא בריאה ושלמה ואין לה כלום, ולמרות זאת לקחו אותה האחיות ואמרו: 'זה ילדה עולה חדשה, וצריך לטפל בה אולי יש לה משהו'.⁵⁸ על עדותו זו הוסיף בנו עזרא חרד שהילדה הייתה פחות או יותר בסדר. היו לה אולי מעט שלשולים ותו לא. בשם אמו הוא הוסיף: 'היא היתה ילדה בריאה ולא היתה לה שום בעיה [...] הילדה חשה כאב בטן [...] אולי וירוס או משהו [...] הבטיחו לקחת את הילדה לבדיקה ושיעדכנו אותם [...] ניצלו פשוט את זה שהם לא הבינו עברית'.⁵⁹ אולם בעדותו של סעדיה חרד בווב"ם הוא סיפר שהילדה שלשלה וכשבדיקה האחות בצריף שלהם הם סיפרו לה על כך, והאחות לקחה אותה מיד.⁶⁰ יהודית אנגל, אחותה של הנעדרת נעמי סלח צדוק, סיפרה בעדותה בוועדת קדמי שאחותה הייתה יפה ובריאה.⁶¹ בעדות האב לפני וב"ם לא מוזכר מצב בריאותה של הילדה,⁶² אבל בתלונה מוקדמת של האב למשטרה הוא אמר שהילדה הייתה רזה וחלשה מאוד.⁶³ בעדותו של שלמה הינדי, אחיה של צביה הינדי, בוועדת קדמי, הוא ציין שאנשי הצוות אמרו להורים כי הילדה חולה, אבל לפי מה שאביו סיפר לו היא הייתה בריאה לגמרי.⁶⁴ יחיאל הינדי, אביה של צביה, העיד לפני חוקרי וב"ם וסיפר שצביה הייתה חולה והתחילה להקיא.⁶⁵ כאמור, פערים בעניין בריאותו של הילד ישנם ב-56 אחוזים מצמדי העדויות שנבדקו, והם כמעט תמיד באותו כיוון. בעדות בווב"ם מוזכרות מחלה או בעיה רפואית, ואילו בעדות בקדמי אין הן מוזכרות או שנאמר אפילו ההפך – שהילד היה בריא. בשל כך נראה כי בהחלט יש קושי לא מבוטל, על סמך העדויות המאוחרות בוועדת קדמי, להסיק מסקנות ולהפיק נתונים סטטיסטיים אשר לפיהם הילדים שנעלמו היו בריאים.

הבשורה

אחד הנושאים שעולים בהם פערים גדולים בין העדויות המוקדמות ובין אלה המאוחרות הוא הדרך אשר נודע בה על פטירת הילד. רבים מן התומכים בטענה בדבר חטיפה נסמכים לעתים על משפטים או אירועים שמרמזים כי הילדים לא נפטרו אלא נרקמה מזימה לקחת ילדים בריאים ולמסור אותם לאחרים. השוואת הנקודה הזאת בעדויות מלמדת שגם כאן חלו שיבושים לא מעטים במשך השנים.

- 58 עדות סעדיה חרד, 30.10.1995, ג-9745/16, עמ' 43-45.
- 59 עדות עזרא חרד, 30.10.1995, ג-9745/16, עמ' 50.
- 60 עדות סעדיה חרד, 16.3.1967, ל-1398/68, עמ' 2. על השלשול בתור תסמין מקדים אפשרי להידבקות בנגיף הפוליו הקטלני ראו: בר אילן, 'ילדי תימן הנעדרים', עמ' 158.
- 61 עדות יהודית אנגל, 20.5.1996, ג-9749/5, עמ' 49.
- 62 עדות זכריה סלח לחוקרי וב"ם, 2.4.1967, ל-1396/21, עמ' 2-3.
- 63 עדות הנ"ל לחוקרי המשטרה, 13.1.1960, ל-1396/21, עמ' 8.
- 64 עדות שלמה הינדי, 8.9.1997, ג-9752/7, עמ' 14.
- 65 עדות יחיאל הינדי, 27.3.1967, ל-1397/56, עמ' 2.

בעדותה של שמעה מנג'ם בוועדת קדמי על היעלמות בתה אסתר היא סיפרה שהיא באה בבוקר לבית התינוקות וראתה מיטה ריקה. האחות אמרה לה שהילדה מתה בלילה מחום גבוה. היא לא האמינה לאחות והתווכחה עמה. זו שכנעה אותה ללכת למשרדי המחנה, ושם אמר המנהל (התימני) שזה קרה לאמהות רבות (בחורות). היא ראתה עוד חמש-שש נשים אשר בכו שם כי התינוקות שלהן מתו באותו לילה. היא התווכחה גם עם המנהל ודרשה לראות גופה, ועד אז היא לא התאבלה. היא חזרה שוב ושוב על המילים 'לא מאמינה'.⁶⁶ לעומת זאת, בעדות בעלה יחיא מנג'ם בווב"ם כל הפירוט הזה של מיטה ריקה, חוסר אמון בבשורת הפטירה וכדומה לא נזכר. יחיא מנג'ם העיד שיום אחד הוא בא עם אשתו, ואמרו להם שהתינוקת מתה בלילה. הם האמינו, ישבו שבעה ולא התעניינו בפרשה עד 1966, שאז באו אליהם אנשי הוועדה הציבורית. האב הוסיף שהוא לא ראה גופה ולא ידע איפה הילדה קבורה.⁶⁷

בעדותה של שודיה צנעני בוועדת קדמי על היעלמותה של שמעה זבטני, בת השכנים (שאותה היא הביאה לקופת חולים) היא תיארה תיאור דרמטי מאוד של היעלמות הילדה.

הלכתי לאחות שלקחה את הילדה, איפה הילדה בבקשה? [...] וסחבתי לה בשערות, לאחות. אמרתי לה – את לא זזה מהידיים שלי עד שלא תביאי את הילדה [...] אני הייתי גיבורה והיה לי כוח [...] זרקו אותי על ספסל כזה. לא נתנו לי לראות. אמרתי אני לא זזה [...] אבא של הילדה [...] ראה לא אני ולא הילדה. הוא בא אלינו, אמרתי לו אתה שומע חיים, הילדה שלך נעלמה. הוא מסכן בא וצעק, לא רוצים לפתוח את הדלת ולתת לו לראות אותה. הוא בעט בדלת בעיטה [...] ונכנס. הילדה אין. אין ילדה [...] הוא צועק, ואני צועקת. הוא בוכה, ואני בוכה [...] אמר – בלילה נעשה סיבוב ואלי הם הכניסו אותה לבית חולים ממשלתי בראש העין [...] הלכנו עשינו סיבוב, הכל בית חולים בלילה. חושך, לא היה חשמל לא היה כלום. ראינו לא מוצאים את הילדה.⁶⁸

בעדותו של חיים זבטני, אבי הילדה, בווב"ם, התיאור שונה מאוד:

אני לא הייתי בבית כאשר שמעה קבלה כאבים, השכנה שלי ששמה שודיה בת יעקב צנעני, הלכה והזמינה את רופא המחנה שיבוא לבדוק את שמעה. הרופא בא לאוהל בדק את שמעה ואמר שצריך לקחת אותה לבית החולים. לא היה מי שייקח אותה לכן הרופא אמר לנהג האמבולנס שיקח אותה לבית החולים בפרדס כץ. אני שחזרתי הביתה, השכנים שלי ספרו לי את כל הסיפור, אני הלכתי לרופא ושאלתי אותו מה עם בתי והוא אמר לי שהיא נלקחה לבית החולים בפרדס כץ. אבל הוא אמר לי לא לנסוע באותו יום כי זה היה אחר הצהריים ואין שעות ביקור.⁶⁹

66 עדות שמעה מנג'ם, 19.8.1996, ג-9750/6, עמ' 113-123.

67 עדות יחיא מנג'ם, 21.3.1967, ל-1398/24, עמ' 10.

68 עדות שודיה צנעני, 17.6.1996, ג-9747/13, עמ' 44-46.

69 עדות חיים צבטני, 30.3.1967, ל-1400/42, עמ' 2-3.

בעדותו של שלום צוברי בוועדת קדמי על היעלמות אחיו סימן הוא סיפר שבמרפאה בראש העין אמרו לאמו כי אחיו מת וקברו אותו ואין מה לעשות. האם לדבריו לא האמינה ולא יכלה לשכוח את הילד.⁷⁰ בעדות סלמה צוברי, אם הילד, בווב"ם היא אמרה שהילד הועבר לבית חולים. לא נמסר לה שהוא נפטר, והיא ובעלה לא התעניינו בו עוד עד שהחלו לקרוא בעיתונים שקמה ועדת לבדיקת העניין.⁷¹

רומיה עמרני, אמו של ציון, מסרה בעדותה בוועדת קדמי, כי לאחר שלא מצאה את התינוק נאמר לה שהוא נלקח לבית החולים בחדרה. הם הלכו לחפש אותו שם ולא מצאו. אחרי כן נאמר לה שלקחו אותו לחיפה. הלכו לחפש גם שם. לא נתנו לה להיכנס. כשהיא מסרה את השם של התינוק אמרו לה: 'לכי הביתה, אין שם כזה בכלל'.⁷² בעדות של רומיה לפני חוקרי וב"ם היא ציינה שנאמר לה כי העבירו את הילד למקום אחר, לבית חולים, אבל היא לא זוכרת ולא יודעת איזה.⁷³ כלומר שמותיהם של בתי החולים אשר כביכול היא ביקרה בהם כדי לחפש את בנה לא היו ידועים לה כלל ב-1967. בעדות האב בווב"ם הוא אמר במפורש שהילד היה בריא ובשום שלב לא נאמר לו שהוא הועבר לבית חולים, אלא נאמר לו שהוא הועבר למחנה עין שמר ב, ושם הם הלכו לחפש אותו ולא מצאו.⁷⁴

פרט מחשיד – פרטים דרמטיים

בעדויות המאוחרות נמסרו פרטים רבים על משפטים שנאמרו להורים או על מעשים אשר נעשו בעת היעלמות הילדים ועוררו את חשדם כי הילדים נלקחו לאימוץ ולא נפטרו. רבים מהמצדדים בטענה בדבר חטיפה מזכירים משפטים או אירועים אלו. אולם במדגם שנבדק, ביותר מ-80 אחוזים מהמקרים לא הוזכרו המשפטים המחשידים הללו בעדות המוקדמת או נאמרו אחרת, בצורה שאינה מרמזת למעשים לא כשרים.

בעדות של שמעה וודעי, אמו של רחמים וודעי בוועדת קדמי, היא ציינה שצוות בית החולים רמב"ם אמר לה ולבעלה: 'אתם עוד צעירים, לכו, אתם יכולים לעשות עוד עשר ילדים'.⁷⁵ בעדותה של שמעה וודעי בווב"ם נאמרו הדברים אחרת, בצורה שאינה מרמזת על חטיפה. שם היא אמרה שמעה כי צוות בית החולים אמר לה שהם צעירים, בעצמם ילדים (שמעה הייתה בת 16).⁷⁶

70	עדות שלום צוברי, 22.5.1996, ג-9749/6, עמ' 6.
71	עדות סלמה צוברי, 20.2.1967, ל-1399/67, עמ' 2.
72	עדות האם רומיה עמרני, 7.9.1995, ג-9745/4, עמ' 99.
73	עדות האם רומיה עמרני לווב"ם, 25.5.1967, ג-9818/7, עמ' 33.
74	עדות האב רפאל עמרני, 2.3.1967, ל-1397/39, עמ' 3.
75	עדות שמעה וודעי, 16.6.1997, ג-9751/14, עמ' 10. בטופס העדות השם הוא וודעי, ואילו בתיק וב"ם: ודעי.
76	עדות הנ"ל, 10.11.1966, ל-1396/17, עמ' 28.

בעדותה של צביה כהן בוועדת קדמי, על היעלמות אחותה רחל כהן (צביה הייתה האחות הגדולה שגידלה את רחל מאז נפטרה האם), היא סיפרה שכאשר הגיעה לחפש את אחותה בבית החולים ביפו (דג'אני) היו שני פקידים צעירים והיו שם שתי מגירות ובהן כרטיסיות 'אחותי' שם אחד אומר היא נמסרה לאימוץ, הוא אומר: אז מה אתה אומר היא מתה? אחד אומר לשני.⁷⁷ לעומת זאת, בעדויותיה של צביה במשטרה ב'1952 וב'1954 על היעלמות אחותה לא הוזכר כלל הפרט הדרמטי הזה, על הפקיד האומר שהילדה נמסרה אולי לאימוץ.⁷⁸

במכתבו של שלמה סירא לוועדת קדמי בנושא היעלמות בתו תמר הוא הסיק – מצו גיוס והודעות לבוחר וגם משום שאישה זרה עמדה ליד מיטת בתו ודיברה עם אחת המטפלות – כי משפחה מסוימת אימצה את בתו. שלמה סירא הוסיף כי כאשר נכחה בחדר אמו של התינוק ששכב בשכנות למיטה של תמר היא שמרה על תמר בעצם נוכחותה, אולם כאשר היא הלכה מהחדר להניק את בנה נעלמה תמר. אותה שכנה ראתה כעבור זמן-מה סרט סימון על ידו של בנה. הוסבר לה כי הסרט הושם משום שהילד חולה וצריך לשלוח אותו לירושלים. השכנה חשדה שרוצים לחטוף גם את בנה והוציאה אותו מהר מבית החולים,⁷⁹ אולם בעדות של שלמה סירא כוונתם לא הוזכר הסיפור הדרמטי הזה כלל. האב סיפר שם כי הילדה הועברה לבית חולים פרנסיה ואחרי כן למחנה בית ליד ב, ושם נמסר לו שנפטרה.⁸⁰ חנה אפריים סיפרה במכתבה לוועדת קדמי שהיא ביקשה לראות את גופת בתה גזלה (מזל), וכעבור יומיים הראו לה גופה של אדם מבוגר. כשאמרה שהילדה שלה קטנה אמרו לה כי פה בארץ גופות המתים גדולות. היא פתחה את הסדין וראתה שלגופה יש זקן היא שאלה אם לגופה גם צומח זקן, ואז סילקו אותה מהמקום.⁸¹ לכל הסיפור הדרמטי הזה אין זכר בעדותה כוונתם. לא רצון לראות את גופת בתה ולא גופה של אדם מבוגר עם זקן.⁸² עם זאת, בטופס התלונה של הוועדה לגילוי ילדי תימן הנעדרים נזכר שהיא ביקשה לראות את גופת בתה, והראו לה גופה של מישהו אחר, אולם הפרטים הדרמטיים על גופת אדם מבוגר עם זקן וטענת הצוות שהגופות בארץ גדולות אינם מוזכרים.⁸³

77 עדות צביה כהן, 16.7.1995, ג-9744/16, עמ' 70.

78 עדות הנ"ל, 1.9.1952, ל-1396/47, עמ' 12; עדות צביה כהן, 6.1.1954, שם, עמ' 70.

79 מכתב משלמה סירא, 2.8.1995, ג-9822/6, עמ' 32.

80 עדות שלמה סירא, 26.3.1967, ל-1396/34, עמ' 19.

81 חנה אפריים לוועדת החקירה, 19.8.1996, ג-9822/11, עמ' 17, 32.

82 עדות חנה אפריים לזכ"ר, 15.3.1967, שם, עמ' 18. העדות נמצאת גם בתיק החקירה של זכ"ר, ל-1400/30, עמ' 2. רות אמיר הביאה את דבריה המאוחרים של חנה אפריים, על שראתה גופה של אדם מבוגר עם זקן, כהמחשה לכך שוועדת החקירה הסתמכה על הגרסה הממסדית והתעלמה מטענות ההורים. אמיר, הפוליטיקה של הקורבנות, עמ' 93-94. אולם במקרה הזה, ההתעלמות מסיפור הגופה המבוגרת עם הזקן מסתמכת דווקא על היעדרם של פרטים אלו בעדותה המוקדמת של אותה עדה עצמה. אין כאן דבר עם הסתמכות על הגרסה הממסדית. הממצאים בנוגע לפטירתה של הילדה מסתמכים על ממצאים שנמצאו בארכיונים של בתי חולים.

83 הוועדה לגילוי ילדי תימן הנעדרים, ללא תאריך, ל-1400/30, עמ' 16.

רחל עומייסי סיפרה במכתבה לוועדת קדמי שאמה הניקה את אחיה (הוא נפטר לפני שניתן לו שם ונזכר ברישומים במילים 'ללא שם בן יצחק עומייסי') בכל יום, וכעבור ימים מספר ניגש אליה רופא מטפל והסביר לה שכדאי לה לוותר על בנה, שכן היא לא תוכל לגדלו בתנאי הקיום העלובים של האוהל. לפי המכתב, האם הפצירה באחיות והתחננה לפנייהן, אך נענתה תמיד בתשובה 'הוא ישן', ולא נאמר לה מעולם שהוא מת.⁸⁴ רחל עומייסי הוסיפה בעדותה בוועדת קדמי שנאמר לה: 'אין לך שום דבר לתת לתינוק באוהל, אין לך שום דבר, הוא פשוט ימות, וכדאי באמת שאנחנו נמסור אותו לכהן'. בהמשך דבריה היא תיארה: 'העלימו אותו באיזה שהוא צורה'.⁸⁵ נעמה עומייסי, אמה של רחל, חזרה בעדותה בוועדת קדמי על דברי הבת, והוסיפה שבעלה היה חולה, ולא היה מי שישמור על התינוק שלא יגנבו אותו, כמו שהיה לשכנה שלה. היא סיפרה שנאמר לה כי הם ייקחו אותו לברית מילה ויחזירו אותו.⁸⁶ בעדותו של אב המשפחה יצחק עומייסי בווב"ם, הוא סיפר שהאם הניקה את הילד חמישה ימים והפסיקה כי חלתה. סיפור הרופא שאמר לאם שלא תוכל לגדל את התינוק כלל לא הוזכר וגם לא התחננונים לאחיות לראותו. האב סיפר שלאחר שלושה שבועות, בעקבות שאלותיו, נאמר להם שהילד נפטר, והם האמינו לכך.⁸⁷

מרגלית עומייסי, שהתלוננה על היעלמות בתה סעדה קוממי, סיפרה בעדותה בוועדת קדמי ששלושה רופאים שאלו אותה היכן אביה של הילדה, והיא ענתה להם שהיא גרושה. למחרת נעלמה הילדה.⁸⁸ מהדברים עולה שהיא מקשרת בין אמירתה לרופאים להיעלמות בתה, אולם בעדותה לפני חוקרי וב"ם לא הוזכר כלל כי אמרה לרופאים שהיא גרושה.⁸⁹

בעדותו של שלמה בהגלי בוועדת קדמי על היעלמות בנו חיים סיפר האב שהוא הצליח להתגנב לבית החולים דג'אני, ושם איתר את בנו בעקבות מידע שקיבל מבנם של השכנים. כאשר הגיע לשם כבר שינו את שם הילד כדי לקחת אותו. אף שאיתר בהגלי את בנו, צוות בית החולים זיהה אותו וגירש אותו,⁹⁰ אולם בעדותו של בהגלי לפני וב"ם לא הוזכר הסיפור

84 רחל עומייסי לוועדה לחקר ילדי תימן הנעדרים, 28.9.1995, ג-1, 9823/95, עמ' 15.

85 עדות רחל עומייסי, 13.12.1995, ג-1, 9746/95, עמ' 60.

86 שם, עמ' 63.

87 עדות יצחק עומייסי, 27.3.1967, ל-29/1397, עמ' 2. עם זאת, בתיק וב"ם מובא מסמך, אשר מקורו אינו ברור (ייתכן כי מדובר במכתב של הוועדה הציבורית), שהוא הניקה את התינוק פעמיים בלבד כי הייתה חולה. אחרי כן נעלמו עקבותיו. היא זוכרת שהרופא והאחות אמרו לה כי הילד עבור הכוהן, והיא לא תקבל אותו, ולאחר שלושה שבועות הודיעו להם שהילד נפטר. שם, עמ' 16. גם הטענה שאין לה דבר באוהל אינה מוזכרת במסמך הזה. חשוב לציין כי דובר בילד בכור, אשר חייב פדיון הבן בידי כוהן, ויתכן שזהו מקור הבלבול.

88 עדות מרגלית עומייסי, 24.7.1995, ג-21/9820, עמ' 43-44. סיפורה של מרגלית עומייסי והזיהוי (השגוי) של המאומצת צילה לוי כבתה האובדת הם מרכז ספרו של רמי צוברי **בעקבות אחיי האובדים**. קורות חייה של מרגלית, שהתאלמנה בגיל 13, נישאה, התגרשה, שוב נישאה ושוב התגרשה, מוזכרים שם בעמ' 76-77.

89 עדות מרגלית עומייסי, 23.3.1967 והשלמת עדות מ-6.4.1967, ג-21/9820, עמ' 16-18.

90 עדות שלמה בהגלי, 31.8.1995, ג-1, 9745/95, עמ' 12.

הזה כלל. הוזכר ביקור מסודר בדג'אני כדי לחפש את הבן. הביקור לא הועיל כי הם לא איתרו ילד בשם שהוא מסר.⁹¹ בריאיון לעיתון ב־1954 (בהגלי היה מראשוני המתלוננים על היעלמות ילדו, וחיפושיו את בנו הוזכרו בעיתונות עוד מראשית שנות החמישים) סיפר בהגלי שבמאמציו לחפש את בנו בכל בתי החולים היה אתו עוד אב, והלה גילה פתאום את בנו בבית החולים דג'אני. 'חל שיבוש בשם הילד ולכן לא נמצא קודם לכן. עובדה זו עודדה את רוחי, אבל בהמשך החיפושים החל שוב היאוש לכרסם בי. את בני לא מצאתי אף באחת מכל אותן המיטות לתוכן הצצתי. הוא נעלם'.⁹² בריאיון המוקדם ובעדות ל"ווב"ם ניכר שבעיני בהגלי שיבוש השמות הוא תקלה, אולם בעדותו בוועדת קדמי כבר נשמע ששיבוש השמות הוא חלק ממזימה כדי לחטוף את הילד לאימוץ. בעדות באותה ועדה סיפר בהגלי שלמעשה כבר איתר את בנו, אולם הוא הורחק מבית החולים, לא הצליח לקחתו וגורשו. היה סביר שהוא יזכיר פרט חשוב זה בריאיון לעיתונות זמן קצר לאחר האירועים, אולם הוא לא הזכיר אותו לא בריאיון ב־1954 ולא בעדות ב־1967.

בעדותה של מלכה יצחק על היעלמות אחיה שלום ריעני בוועדת קדמי היא סיפרה שב־1967 הגיעה גלויה מרומניה לבית המשפחה. הם הלכו לרופא שיניים, וזה תרגם להם את הגלויה וסיפר שכתוב בה כי הבן נמצא ברומניה והוא מבקש שהמשפחה תיצור אותו קשר. האחות והאב הלכו למשטרה וסיפרו כי יש להם אח שלקחו אותו מהם כשהגיעו מתימן והוא נמצא ברומניה. הם מסרו את הגלויה ליומנאי בבית ליד. למחרת היום באה האחות של הילד לברר מה עלה בגורל החקירה, והשוטרים הכחישו את קיומה של הגלויה וטענו שהאחות לא ביקרה שם כלל. לדברי מלכה, 'כל הסיפור נמשך שלושים שנה, עד היום הזה, ואנחנו בוודאות יודעים שהילד מאומץ, והוא חי'.⁹³ עניין הגלויה הוזכר גם בעדויות שונות ב"ווב"ם⁹⁴ וגם בכתבה מאותם ימים על היעלמותו של שלום ריעני.⁹⁵ אולם מהעדויות מ־1967 עולה שהגלויה נכתבה בגרמנית הגיעה לבית משפחת ריעני בשנת 1962-1963. היא נשלחה מהארץ, ועליה בול ישראלי. אלזה ביהם תרגמה את הגלויה עבור בני משפחת ריעני, והיא סיפרה לעיתונאי מדבר כי הגלויה נשלחה מאור עקיבא. כך גם סיפרה מלכה ריעני. בגלויה נכתב לנמענים שאם הם רוצים לבקר, זו הכתובת, באור עקיבא. בני המשפחה לא נסעו לשם כי נאמר להם שזה 'אחרי טבריה'.⁹⁶ בעדות בוועדת קדמי דובר בגלויה ברומנית שנשלחה מרומניה, ובה התבקשה המשפחה ליצור קשר, והדבר מרמז ששלום

91 עדות הנ"ל, 7.3.1967, ל-1399/22, עמ' 2-3.

92 דברי הנ"ל מצוטטים בתוך: שאול בן חיים, 'ששה תינוקות נעלמו בלי להשאיר עקבות', מעריב, 26.2.1954, עמ' 4.

93 עדות מלכה יצחק, 22.1.1998, ג-9753/20, עמ' 59-62.

94 עדות קרול ביהם, בעלה של מתרגמת הגלויה אלזה ביהם, 17.3.1967, ל-1399/8, עמ' 6; עדות הרצל קנטור, מפקד תחנת בית ליד, 28.3.1967, שם, עמ' 8; עדות האם סלמה ריעני 23.2.1967, שם, עמ' 10-15.

95 שמשון עופר, 'שלום ריעני כותב גרמנית', דבר, 22.2.1967, עמ' 3.

96 שם.

נחטף לחוץ-לארץ, ואילו בווב"ם ובכתבה בדבר הגלויה נכתבה בגרמנית ונשלחה מישראל. בוועדת קדמי נאמר ששלוש ביקש כי המשפחה תיצור אתו קשר, ואילו בווב"ם ובכתבה בת הזמן הוזכר שבמכתב רק ניתנו פרטים למקרה שבני המשפחה רוצים לבקר. דרך אגב, מסקנת השוטרים הייתה שהגלויה לא יועדה למשפחת ריעני אלא הגיעה אליה בטעות. בעדותה של איריס מכלוף בוועדת קדמי על היעלמות אחותה עדינה עטיה היא סיפרה שאביה זיהה את בתו שנחטפה כילדה נתנייתית, מאומצת לטענתה, בשם עדנה לביא. לאחר שגילו ההורים המאמצים של עדנה כי משפחתה הביולוגית איתרה אותה הם העלימו אותה. לאחר פטירת האב הביולוגי הם גילו שעדנה באיטליה, והם שומרים על קשר איתה. קשר זה מתקיים למרות איומי אביה המאמץ שישלח אליהם את המאפיה האיטלקית. לדברי מכלוף, גם האישה המאומצת בטוחה כי היא עדינה עטיה החטופה.⁹⁷ לעומת זאת, מכתבות משנות החמישים ומשנות השמונים⁹⁸ וכן ממכתבים שכתב האב אפריים עטיה באותה תקופה לאנשי ממשל ומשטרה⁹⁹ מוזכרת הטענה שעדנה לביא היא עדינה עטיה שנעלמה, אך עניין הברחתה לאיטליה לא הוזכר כלל. גם הכתבות בעיתונות משנות החמישים ומשנות השמונים מצביעות על שינוי בטיעון החטיפה. בכתבה מ-1985 סיפר עטיה שהאם ה'חוטפת' הראתה לשוטרים תעודת זהות, אך התחמקה מהדרישה להציג את תעודת הלידה של הילדה.¹⁰⁰ הסירוב להציג תעודת לידה מוצג כדבר שתומך בטענה כי אכן עדנה מאומצת, ולכן אין לאמה תעודת לידה שלה. אולם מהכתבה מ-1958 עולה כי האם של עדנה לביא הציגה לפני חוקרי המשטרה ולפני אפריים עטיה תעודת לידה ומסמכים אשר מעידים שהיא הרתה אותה וזו אינה ילדה מאומצת. בכתבה מ-1958 מסופר שאפריים עטיה שוכנע כי עדנה לביא איננה בתו.¹⁰¹

מתי החלו הספקות בנוגע לפטירת הילד?

בקרב תומכים לא מעטים בטענה שהיו חטיפות עולה כי יש להאמין לעדויות מאז שנות החמישים על חטיפתם של ילדים מהוריהם, אולם השוואת העדויות מראה כי אף שבשנות התשעים נטען שההורים התמידו בחיפוש הילד ולא האמינו למידע אשר נמסר להם בדבר פטירתו, עדויות רבות משנות השישים מראות שרק עם התעוררות הפרשה באותן שנים עלו הספקות בדבר פטירת הילד.

97 עדות איריס מכלוף, 4.1.1996, ג-9747/3, עמ' 30, 33. בכמה מהמקומות שם המשפחה כתוב עטיה, ובאחרים – עטייה.

98 מ' דביר, 'מסרב להאמין במות בתו', ידיעות אחרונות, ללא תאריך (כנראה סביב 1958). העתק של הכתבה בג-9821/1, עמ' 49; הנ"ל, 'בתם האובדת' (לא ברור שם העיתון אך כנראה מקומון של אזור השרון), 13.12.1985. העתק הכתבה בג-9821/1, עמ' 61.

99 המכתבים הרבים בתיק החקירה של ועדת קדמי, ג-9821/1.

100 דביר, 'בתם האובדת'.

101 הנ"ל, 'מסרב להאמין במות בתו'.

בעדותה של שושנה מינס על היעלמות בנה ציון בוועדת קדמי היא סיפרה שלאחר שהודיעו להם שציון נפטר, בעלה הלך לחפש אותו בחדר המתים בבית החולים בפרדס חנה ולא מצא דבר. האם הוסיפה שהם לא האמינו לדיווחים שהילד נפטר ונקבר בבית הקברות בחיפה, ולכן לא הלכו לחפש שם.¹⁰² לעומת זאת, בעדותו של בעלה אהרון מינס, אביו של ציון, בווב"ם הוא סיפר כי לאחר שהודיעו להם שהילד נפטר הם האמינו לכך ולא פעלו לחפש אותו עד שנפתחה הוועדה הציבורית ב־1966.¹⁰³

בעדותם של עובדיה ומרים סעיד בוועדת קדמי, על היעלמות בתם זהרה סיפרו בני הזוג שהם היו בטוחים כי היא בחיים ואף קיבלו על כך מידע מאחות המחנה, שהם פגשו מאוחר יותר. הם חיפשו אותה בבתי חולים בעקבות פתק שנתנה להם האחות של המחנה, ודרשו תשובות במשרד הפנים.¹⁰⁴ לעומת זאת, אמנם עובדיה סעיד סיפר בעדות המוקדמת שלו לפני וב"ם כי התקשה להאמין שזהרה נפטרה מאחר שלא ראה את קברה, אולם בכל זאת קיבל את הידיעה, התאבל על בתו ולא המשיך לחפש אותה עד הקמת הוועדה הציבורית ב־1966.¹⁰⁵

בעדותה של שמעה מנג'ם (שהזכרתי לעיל) בוועדת קדמי על היעלמות בתה אסתר היא סיפרה שהיא התווכחה עם אנשי המשרד במחנה, והם אמרו לה שהילדה נפטרה ונקברה. 'אמרתי אין דבר כזה אני לא אעשה אבל. אם אני לא רואה גופה אני לא עושה אבל [...]' הילדה שלי חיה'.¹⁰⁶ גם שחר כוכבי, אח של אסתר, שהתראיין לכתב מעריב בוקי נאה, סיפר כי ההורים לא קיבלו בשלווה את הבשורה על מותה של אסתר וטען שהם לא ישבו שבעה מעולם. לאחר שסיפרו לאם בבית התינוקות שהילדה נפטרה האב 'השתולל ורצה לראות את גופת הילדה. לא עזר שום דבר [...] ישבו באוהל, צעקו לשמיים, ויותר מזה לא יכלו לעשות שום דבר. הם לא הסכימו לשבת שבעה ועד היום לא ישבו שבעה. לא האמינו בכלל שהילדה מתה'.¹⁰⁷ אולם בעדותו של יחיא מנג'ם בווב"ם אמר האב כי לאחר שמסרה לו ולאשתו האחות בבית התינוקות שבתם אסתר נפטרה הם האמינו לכך, ישבו שבעה, ולא התעניינו עוד בגורלה של אסתר ולא עשו דבר בעניין עד הקמת הוועדה הציבורית ב־1966.¹⁰⁸

102 עדות שושנה מינס, 16.5.1996, ג-9749, עמ' 62-65.

103 עדות אהרון מינס, 2.4.1967, ל-1400/26, עמ' 2. בגב התיק כתוב אהרון, ואילו בטופס העדות כתוב אהרן.

104 עדות מרים סעיד, 15.6.1995, ג-9744/4, עמ' 55. עדות עובדיה סעיד, שם, עמ' 61-66.

105 עדות הנ"ל, 28.3.1967, ל-1397/17, עמ' 3.

106 עדות שמעה מנג'ם, עמ' 121.

107 בוקי נאה, 'אחותנו אסתר מתה והיא חיה בתל אביב', מעריב, מוסף סוף שבוע, 22.2.1985, עמ' 7. הכתבה נמצאת גם בתיק ג-9836/26, עמ' 24.

108 עדות יחיא מנג'ם, 21.3.1967, ל-1398/24, עמ' 10.

תינוקות שניסו לחטוף וההורים החזירו אותם בכוח

אחד הטיעונים המשכנעים ביותר המסייעים לטענה בדבר חטיפה הוא העדויות הרבות על תינוקות שנמסר להורים כי הם נפטרו, אולם לאחר שחוללו ההורים מהומה או חיפשו אותם בעצמם הוחזרו אליהם. קשה להסביר מקרים אלו ללא הפרשנות שהיה כאן ניסיון חטיפה שנכשל.¹⁰⁹ ועדת החקירה הממלכתית ראתה בעדויות אלו אי־הבנה. לדבריה, אי אפשר לקבוע שאכן נאמר להורים כי הילד נפטר. דובר באי־הבנה, והטעות התבררה ותוקנה. גם השוואת העדויות במקרה הזה יכולה ללמד כי הפרשנות שניסו לחטוף את הילד היא פרשנות מאוחרת. כך במקרה של משפחת תעזי, שבנה אבנר נעלם. בעדות בוועדת קדמי סיפר האח דוד תעזי שנוסף על אחיו שנעלם ניסו לחטוף את אחותו ידידה, אשר הייתה גם היא בבית התינוקות. הודיעו ברמקול של המחנה שהילדה נפטרה, אולם קרוב משפחה שלהם ראה אותה בבית התינוקות וסיפר על כך להורים. הם נכנסו, חטפו את הילדה והלכו,¹¹⁰ כלומר ההורים סיכלו את ניסיון החטיפה. לעומת זאת, בעדותו של אביו יחיא תעזי ב"ב"ס הוא לא סיפר על המקרה הזה כלל.¹¹¹ האב לא ראה לנכון לציין כי הייתה בת אשר נמסר שנפטרה והוא הצליח לאתר אותה ולקחת אותה, אף שמדובר בפרטים דרמטיים לחקירה.

רחמים סאלם, אחיה של לאה סאלם, סיפר שהיה להם עוד אח שנלקח מהם וההורים הצליחו למצוא אותו רק כעבור שלושה חודשים בעזרת קרובים שהיו ותיקים בארץ.¹¹² הדבר לא הוזכר כלל בעדותו של אביו שמואל סאלם ב"ב"ס.¹¹³ אולי העובדה שהחשד לחטיפה לא הוזכר כלל בעדות ההורים נובעת מכך שתיאור הבנים את האירוע כעבור שלושים שנה הוא פרשנות אשר נוצרה עם השנים. בהקשר זה חשוב לציין שתלונות על 'חטיפות שסוכלו' הלכו ורבו עם השנים. ב"ב"ס הייתה תלונה אחת כזו, בוועדת קדמי היו תשע תלונות כאלו, ואילו במאה ה־21 העדויות על ניסיונות חטיפה שסוכלו מגיעות לעשרות.¹¹⁴

109 דו"ח ועדת קדמי, עמ' 210. שיפרים, ילדי הלך לאן?, עמ' 421.

110 עדות דוד תעזי, 29.11.1995, ג-9746/12, עמ' 58-60.

111 עדות יחיא תעזי, 3.3.1967, ל-1397/40, עמ' 2.

112 עדות רחמים סאלם, 6.11.1995, ג-9746/2, עמ' 86.

113 עדות שמואל סאלם, 8.3.1967, ל-1397/61, עמ' 2.

114 דוגמה לעדות כזו היא סיפורה של נעמה קטיעי על היעלמות דודה יוסף, והחזרתו על ידי אמו שמעה קטיעי (סבתה של נעמה), בפרק 7 של סדרת הרשת, הנביאים מבצע עמר"ם. https://youtube.com/watch?v=K551S0B_Hj8&feature=shares&t=117 (אוחזר ב־11.5.2025). סיפור זה אינו מוזכר כלל בעדותה של שמעה קטיעי שהובאה במאמרה של נילי אריה ספיר, 'רוקמת בת תימן בגדרה, קולה הייחודי של שמעה קטיעי', **מסכת**, יב (2016), עמ' 183-199. וכאמור, ייתכן מאוד שהוא פרשנות מאוחרת לאשפוז רגיל.

עדויות שחורגות מהמגמה

מהשוואת העדויות עולה שלא תמיד העדויות בוועדת קדמי דרמטיות יותר מהעדויות בווב"ם, יש גם חריגות ממגמה זו. למשל בעדותו של סילמן חדר על היעלמות ילדיו אברהם ויחיא בווב"ם¹¹⁵ יש פרטים שמרמזים על טענת החטיפה יותר מאשר עדותה של בתו שרה לוי בוועדת קדמי.¹¹⁶ כך למשל סיפר האב שגורם חיצוני לקח את הילדים, והבת מספרת שהאב הביא אותם למרפאה. הוא מספר כי רק לאברהם היו בעיות רפואיות (כמה פצעים קטנים בגוף), ואילו על יחיא הוא אומר כי נלקח בטענה שהוא חולה. הבת מספרת שהילדים היו חולים.

במקרים אחרים כמעט אין הבדל בין העדויות. בעדות על היעלמות סעיד נג'אר יש דמיון רב בין העדויות המוקדמות ובין העדויות המאוחרות.¹¹⁷ כך גם בעדויות על היעלמותו של ציון חרזי. עדותה של אמו של ציון, שושנה חרזי,¹¹⁸ דומה כמעט בכל הפרטים לעדותו של אביו, ניסים חרזי, לפני חוקרי וב"ם.¹¹⁹

עדות הוריה של שמעה אבדר בוועדת קדמי¹²⁰ דומה כמעט בכל הפרטים לעדות אביה סלם (שלום) בווב"ם.¹²¹ משפחה זו הייתה מאלה שהתעוררו בה ספקות בדבר פטירת הילדה עוד לפני וב"ם. בעדותו של יוסף וואווה לפני וב"ם הוא ציין שההורים התנגדו להעביר את בתם לבית החולים בפרדס חנה, אבל האחות לקחה אותה בכוח.¹²²

פער בעניין החיפושים אחר הילד בין העדויות המוקדמות למאוחרות ניכר ב־40 אחוזים מהמקרים שנחקרו. הבדל זה מובהק מספיק כדי להניח שחל בזיכרון שינוי במשך השנים, אולם מעדויות לא מעטות משנות השישים עולה כי הורים רבים חשדו עוד בשלב מוקדם שהבשורה על פטירת ילדם איננה נכונה. הכללת עדותם בתיקי וב"ם מראה שהחשד ששוטרים זיפו או ערכו שינויים בעדויות ההורים על מנת להעלים פרטים המרמזים על חטיפה, איננו מבוסס. השוטרים הרגישו צורך לכתוב בדיוק רב את אשר נאמר להם, גם כאשר העלו הפרטים האשמות כבדות נגד המוסדות השונים.

כך למשל בעדותה של בניה שוקר בווב"ם על היעלמות בנה דניאל ניכר כי עוד בשנות השישים היא חשדה במשהו, ולכן דרשה המשפחה לראות גופה וקבר.¹²³ בעדותה של

115 עדות סילמן חדר, 29.3.1967, ל-1400/56, עמ' 2.

116 עדות שרה לוי, 26.2.1996, ג-9747/21, עמ' 98.

117 העדויות המאוחרות: תצהיר של סולימאן נעמה נגאר לפני חוקרי משרד החקירות גוט־בן אשר, 9.2.1998, ג-9844/5, עמ' 33; ריאיון עם האחות מלי נגר, **ידיעות אחרונות**, 16.7.1972, עמ' 5.

העדות המוקדמת: עדות סולימאן נג'אר, 23.3.1967, ל-1398/39, עמ' 2.

118 עדות שושנה חרזי, 5.8.1996, ג-9749/23, עמ' 66-76.

119 עדות ניסים חרזי, 23.2.1967, ל-1398/15, עמ' 2.

120 עדות שלום וטריה אמבר, 7.9.1995, ג-9745/4, עמ' 53-59.

121 עדות סלם אמבר, 2.4.1967, ל-1398/19, עמ' 2.

122 עדות יוסף ווויווה, 20.3.1967, ל-1397/6, עמ' 8.

123 עדות בניה שוקר, 31.3.1967, ל-1397/69, עמ' 2.

תורכיה מעברי בוב"ם בעניין היעלמות בנה אברהם היא סיפרה כי כשהלכה להניק את הבן שנולד לה אחרי שאברהם נעלם היא זיהתה מישהו דומה לבנה אשר נעלם.¹²⁴ בעדותו של שוקר גברא בוב"ם על היעלמות בנו טוב גברא סיפר האב שלא האמין מעולם כי בנו מת. החדש שלו נשען על סיפור של משפחה אחרת במחנה, אשר התבשרה כי בנה חי לאחר שקמה מהשבעה עליו.¹²⁵ בעדותה של אסתר נדף בוב"ם על היעלמות בנה שמעון היא תהתה איך שמעון נפטר בתוך שלושה ימים מקצת חום וזיהום באוזן. היא גם אמרה כי היא ובעלה לא האמינו ששמעון מת כי בהתחלה אמרו שהוא מת בחיפה, ואחרי כן – שמת בתל אביב, ואחד אף אמר שהוא חי.¹²⁶ אפרים עטיה (שהזכרתי לעיל), אביה של עדינה שנעלמה ב-1954, טען כי זיהה את בתו כמאומצת אצל משפחה אחרת עוד ב-1958.¹²⁷ היעדר חריגות במקרים מסוימים, וכן מקרים אחדים שתוארו רומז יותר לכיוון חטיפה כבר בעדות בוב"ם דווקא, אינם סותרים את מה שהוצג עד כה. עובדות אלה מעידות כי מדובר במדגם אקראי של עדויות וכי לא נופו עדויות שאינן תואמות את התאוריה. העדויות הסותרות הן היוצא מן הכלל המעיד על הכלל, וזה מקבל חיזוק מהסטטיסטיקה הכללית. חריגות אחרות הן פערים בין העדויות שניתנו לשוטרים מטעם וב"ם לעדויות שניתנו באותם ימים לגופים אחרים. כאמור, ברבים מתיקי וב"ם, נוסף על תלונת ההורה כמו שכתב אותה השוטר, יש טופס מובנה של הוועד הציבורי לגילוי ילדי תימן. הטפסים אינם מתוארכים, ולא ברור מי מסר את המידע, אולם לעתים נזכרים שם פרטים שלא הוזכרו בטופס העדות שכתבו השוטרים.

כך למשל בטופס של הוועד הציבורי על היעלמה של בתיה (בוגיה) צפירה מובאים פרטים רבים שלא הוזכרו בעדות שרשמו חוקרי וב"ם. מסופר שם כי ההורים שמעו שאמבולנס הגיע למעברה שלהם (עג'ור) כדי להחזיר ילדים ולפי עדויות תושבים אחרים הכריז שמות ילדים בכלל זה את שמה של בוגיה. אולם ההורים היו בעבודה, ועד שחזרו נעלם האמבולנס.¹²⁸ פרט מחשיד זה, וגם תיאור האם שגורשה מבית התינוקות, לא הוזכרו בדברי האב לחוקרי וב"ם.¹²⁹ לא ברור אם השוטרים השמיטו פרט זה או אולי אפשר לשער שמא האב, אשר עד חקירת המשטרה בירר עוד על כך, הבין שטעה ולא הזכיר פרט זה לחוקרי המשטרה. במכתב של יוסף לדני על היעלמות בנו סעדיה לעורך הדין קהן שליווה את הוועדה הציבורית הוא ידע לציין את שמה של האחות שלקחה בכוח את התינוק מידי אמו.¹³⁰ עם זאת, בעדות שניתנה לחוקרי וב"ם כעבור חודש וחצי לא הוזכר פרט זה.¹³¹

124 עדות תורכיה מעברי, 27.3.1967, ל-1398/79, עמ' 2.

125 עדות שוקר גברא, 27.3.1967, ל-1399/71, עמ' 4.

126 עדות אסתר נדף, 31.3.1967, ל-1398/30, עמ' 12.

127 אפרים עטיה לשר הסעד משה שפירא, 8.4.1958, ל-1399/73, עמ' 16.

128 טופס תלונה של הוועדה לגילוי ילדי עולי תימן הנעדרים, ללא תאריך, ל-1399/6, עמ' 18-19.

129 שם, עמ' 6.

130 יוסף לדאני לעורך הדין חיים קהן, 21.2.1967, ל-1399/37, עמ' 34.

131 עדות יוסף לדאני, 2.4.1967, ל-1399/37, עמ' 2.

בעדות זהרה לוי בווב"ם בעניין היעלמות בנה יחיא מושמטים פרטים דרמטיים רבים (האחות רצה עם התינוק, האם התעלפה, תשובות מתחמקות לאבי הילד בתל השומר) שהוזכרו בעדות בנה זהרה בוועדת קדמי,¹³² אולם במכתב שהיא כתבה לחוקר הוועדה ב־1968 הפרטים הדרמטיים הללו נזכרים.¹³³

כאמור לעיל, סביר שהחריגות הללו אינן מעידות כי חוקרי וב"ם השמיטו בזדון פרטים מהעדות שהושמעה לפנייהם כדי לגמד את הפרשה; הרי הם דאגו להביא בתיק החקירה את המסמכים שהעדות שונה בהם במקצת מזו שהם אספו. אפשר לשער כי במקרים הללו מדובר בעדים שהשמיטו פרטים אשר הם לא היו בטוחים בנוגע אליהם או שהם חשבו כי אינם מסייעים לחקירה.¹³⁴ הדבר נכון בעיקר בנוגע לפרטים שסיווגתי כאן בקטגוריה 'פרטים דרמטיים'. בקטגוריות אחרות כמו מצבו הרפואי של הילד, ביוזמת מי נמסר לטיפול או תגובת ההורים לבשורה על פטירתו לא נמצא שוני בין העדות לווב"ם למקורות אחרים משנות השישים.

סיכום – מהי משמעות השונות בעדויות?

הפרטים שהוזכרו כאן וההשוואות המלמדות על השונות בעדויות של אותה משפחה במשך השנים אין בהם כדי לומר ולו לרגע כי בני המשפחות שהעידו על היעלמות יקיריהם העידו עדות שקר. להפך, העובדה שהעדויות משתנות במשך השנים מעידה כי מוסרי העדות אנושיים. כמו כל בני האנוש, גם הזיכרון שלהם את העבר איננו הקלטה מדויקת של האירועים אלא האירועים בתוספת פרטים ופרשנות שנוספו או השתנו במשך השנים. אירועים שמתרחשים בהווה משפיעים על הדברים שזוכרים מהעבר.¹³⁵ מלבד זה, עיקר העדות עולה לעתים קרובות בקנה אחד עם מה שעולה מהמסמכים ועם הידוע ממקורות אחרים על מדיניות הטיפול בילדים באותם ימים.

1. תינוק נלקח מהמגורים באוהל לבית תינוקות (לעתים ביוזמת ההורים ולעתים ביוזמת הנהלת המחנה). מידת הכפייה והמניפולטיביות שבלקחת התינוק היא זו שזכתה לדגש בעדויות המאוחרות, אך היא הוזכרה פעמים מעטות בלבד בעדויות המוקדמות.
2. האימהות הניקו את הילדים בבית התינוקות עד שחלו. גם כאן יש הבדל בין העדויות המוקדמות לעדויות המאוחרות: מן המאוחרות נשמט לעתים קרובות עניין מחלת הילד.

132 עדות זהרה לוי, 13.7.1995, ג-9744/15.

133 זהרה לוי לרפ"ק י' ספרן, 27.8.1968, ל-1397/1, עמ' 8.

134 ראו מאמר זה, עמ' 123.

Schacter, *Searching for Memory*, p. 25 135

3. הילד נלקח למרפאה או לבית חולים. ב־40 מקרים (44 אחוזים) יש הבדל במשך הזמן שעבר מאז נלקח עד שנמסרה למשפחה הודעה על פטירתו. בעדויות המאוחרות זה יהיה לעתים תכופות לאחר יום אחד. בעדויות המוקדמות זה נפוץ פחות.¹³⁶

ההבדלים הבולטים הם באזכורים של אמירות או של תופעות שמרמזות על חטיפה. ב־81 אחוזים מהמקרים נמצאו הבדלים כאלו. למשל אמירות שונות של רופאים להורים, בריחה של אחיות עם התינוק בעת לקיחתו לאשפוז או אנשים שעמדו ליד מיטת התינוק (כדי לבחון את לקיחתו) ואינם נזכרים בעדויות המוקדמות, כלומר העדות על תהליך הרחקת הילד מהוריו, דיווח על מחלתו ואחרי כן על פטירתו תואמת לכתוב במסמכים בדרך כלל, אולם בעדויות המוקדמות לא הוזכרו תופעות אשר מרמזות שהילד נלקח חי בידי גורם אחר (אם כי אין שום עדות שההורים ראו את הילד חי בידי מישהו אחר).

הבדל אחר קשור לתגובה של בני המשפחה לאחר שנודע להם על פטירת הילד. ב־44 אחוזים מהמקרים נמצאו הבדלים כאלו. בעדויות המוקדמות, לעתים קרובות קיבלו ההורים את הבשורה המרה בהשלמה. בשל היכרותם את מציאות של תמותת תינוקות, הם לא העלו חשד כלשהו, אולם כעבור שנים, כאשר נהייתה המציאות של תמותת תינוקות נרחבת זיכרון רחוק, הטיעון שההורים לא קיבלו את בשורת הפטירה בהשלמה ועסקו בחיפוש אחר הילד – נעשית נפוצה יותר.

המסקנה העולה מבדיקה זו היא שמחזקת את הטענה כי עדויות מאוחרות הן מקור בעל אמינות היסטורית מוגבלת. הסתמכות עליהן כמקור בלבדי לביסוס טענה בדבר חטיפה של ילדי תימן בעייתית.¹³⁷ היכולת לבסס סטטיסטיקות על המידע שנמסר כעבור שנים מוגבלת ביותר. המקרים שניתחתי במאמר זה, ומהם אפשר לעמוד על ההבדלים, הם דגימה של 91 מקרים מתוך כ־180 מקרים שניתנה בעניינם עדות כפולה: בווב"ם ובוועדת קדמי. אולם על יסוד הממצאים העולים מהשוואת העדויות אפשר להסיק בזהירות המתבקשת כי גם במקרים אשר אין עדות מוקדמת שאפשר להשוותה עם העדות המאוחרת יש מקום להניח כי בעדות המאוחרת נוספו פרטים בהשפעת הסביבה והאירועים העכשוויים. גם במאות המקרים אשר לא נמסרה עדות בשנות השישים בווב"ם, והעדות הראשונה נמסרה רק בשנות התשעים, ככל הנראה נוספו והשתנו בעדות המאוחרת פרטים שונים במשך השנים, ופרטים אלה תמכו בביסוס הטענה בדבר חטיפה. חשוב לציין כי העדויות שניתנו בוועדת קדמי נמסרו לאחר התבצרותו של עוזי משולם ולאחר שטענה על חטיפת הילדים ומסירתם לאימוץ נעשתה שגורה ומקובלת בתקשורת ובשיח הציבורי. ככל הנראה, כמה מהעדים לפחות הושפעו מהאווירה הציבורית והוסיפו לעדותם פרטים שאולי שמעו מאחרים.

136 לעצם העניין, המחלות שתקפו את הילדים היו כאלה שמצב התינוקות בהן היה יכול להידרדר במהירות ולהביא לתמותה בתוך יום. ראו: בר אילן, "ילדי תימן הנעדרים", עמ' 150.

137 שיפרים, ילדי הלך לאן?; אתר עמותת עמר"ם, <https://www.edut-amram.org/categories/families> (אוחזר ב־19.3.2025).

יש להוסיף הסתייגות לקביעה זו. כאמור, העדות הראשונה בפרשה, העדות בווב"ם, נמסרה לחוקרי משטרה, והם כתבו אותה. אין הקלטה מדויקת של הדברים; את העדות כתב אדם אחד, והוא יכול, תאורטית, לשנות את תוכן העדות. כביכול בעייתית היא הגבייה של העדות על ידי מי שבעיני התומכים בטענה בדבר חטיפה הם בעלי עניין, ואפשר לטעון שיש מקום לחשוד באמינות הנאמר בעדויות.

עם זאת, קריאת העדויות בווב"ם וקריאת כלל המסמכים הנמצאים בתיקי החקירה של וב"ם מראות כי ככל הנראה מדובר בחשד שווא. החוקרים לא השמיטו מהעדויות פרטים שהיו לא נוחים להם. הם כללו עדויות אשר הוזכרו בהן מעשי כפייה כלפי ההורים. חשדם של ההורים בדבר חטיפה הוזכר. החוקרים גם הביאו את העדויות שניתנו לוועד הציבורי ובהם עוד פרטים שרימזו לחטיפה. אנשי הוועד הציבורי, נציגות ההורים, היו מעורבים בעצמם בחקירה, והסבירות שחוקרי המשטרה ניסו להסתיר מהם מידע נמוכה. הכתבות בעיתונות משנות החמישים והשישים (כתבות ביקורתיות על הממסד, שהדהדו טענות קשות נגד) תואמות את הנאמר בעדויות המוקדמות וסותרות במקרים רבים את מה שנאמר בעדויות המאוחרות, והדבר מחזק את מהימנותן של העדויות המוקדמות.

בפרשת ילדי תימן העדויות 'מוכיחות' למי שמניח מראש שהייתה חטיפה שאכן, מדובר בחטיפה. העדויות יכולות להתיישב עם הנחה כזו, אולם אין הן מוכיחות אותה. אם אין מניחים מראש כי מדובר בחטיפה (למשל, בשל היעדר מוחלט של חטופים למרות מאגרי די-אן-אי, למרות מה שידוע על נטייתם של מאומצים לחפש את משפחתם הביולוגית¹³⁸ ולמרות כל מאמצי החקירות עד כה), סביר בהחלט לתת לעדויות פרשנות אחרת. פרשנות שלפיה העדויות מתיישבות עם המסמכים על אשפוז לצורכי הבראה, פטירה במצב של בעיות רישום וקבורה מהירה, כמו שהתחייב באותם ימים עקב החשש להתפרצות מגפות. העדויות תומכות בטענה בדבר חטיפה לא מתוך תוכנן אלא מתוך הפרשנות שניתנת להן. הדברים העולים מהניתוח שהובא כאן אינם נוגעים לפרשת ילדי תימן בלבד; אפשר ללמוד מהם על עדויות מאוחרות בכלל. עדויות כאלו, שיש היסטוריונים אשר נעזרים בהן כאשר עדיין בני התקופה שהם חוקרים פעילים, בעייתיות. ייתכן שניתן להתרשם מהאווירה, ייתכן שיש אנקדוטות אשר לא הותירו את רישומן בתיעוד בן הזמן, ייתכן שאפשר להסיק מהדברים על החוויה הסובייקטיבית של העד מאירועים כמו שהיא נחוותה בזמן הריאיון. אולם בניסיון לשחזר את אירועי העבר על סמך עדויות מאוחרות יש לנהוג בזהירות רבה. אפשר להיעזר בעדויות מאוחרות בעל פה כדי להבין את רוח התקופה אם הדבר תואם את מה שידוע לנו מעדויות בנות הזמן, ואם הוא עולה גם ממקורות אחרים, אולם אי אפשר לבסס את הבנתנו על אירועים שלמים על סמך עדויות אלו בלבד.

Ulrich Mueller and Barbara Perry, 'Adopted Persons' Search for and Contact with Their Birth Parents I', *Adoption Quarterly*, 4, 3 (2001), p. 9

על אודות המחבר

ד"ר אבי פיקאר הוא מרצה בכיר במחלקה ללימודי ארץ ישראל וארכאולוגיה ע"ש מרטין זוס באוניברסיטת בר-אילן. מחקריו עוסקים בעלייה וקליטה במדינת ישראל וביחסים הבין-עדתיים. פרסם מאמרים אקדמיים בכתבי עת בעברית ובאנגלית בנושאים שונים כמו קליטת עולי צפון אפריקה בפריפריה הישראלית, התחדשות הזהות המזרחית בישראל בשנות השבעים ועוד. ספרו, **עולים במשורה – מדיניות ישראל כלפי עלייתם של יהודי צפון אפריקה 1951-1956** (מכון בן-גוריון לחקר ישראל והציונות, 2013) זכה בפרס שז"ר לספר המחקר הטוב ביותר בתולדות ישראל בשנת תשע"ה.

<https://orcid.org/0000-0003-2556-1528>

נספח

שם ¹	פער בעניין	פער בעניין	פער בעניין	היעדר פרטים	היעדר פרטים	פער בעניין	פער בעניין	פער בעניין	עדות קדמי ²	המעיד בקדמי היה ילד צעיר או טרם נולד בעת ההיעלמות
1	אבנר תעזי	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	עדות האב יחיא תעזי, 3.3.1967, ל-1397/40, ג-9746/12, עמ' 56	עדות האח דוד תעזי, 29.11.1995, ג-9746/12, עמ' 56
2	אבנר רצון	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	עדות האם שרה (רדא) רצון, 10.5.1967, ל-1400/64, ג-9745/14, עמ' 86	עדות האחות תקווה כהן, 25.10.1995, ג-9745/14, עמ' 86
3	אברהם חדד	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	עדות האב סילמן חדד, 29.3.1967, ל-1397/38, ג-9747/21, עמ' 98	עדות האחות שרה לוי, 26.2.1996, ג-9747/21, עמ' 98
4	אברהם מעברי	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	עדות האם תורכייה מעברי, 27.3.1967, ל-1398/79, ג-9736/15, עמ' 113	עדות האח זכריה מעברי, 12.2.1996, ג-9736/15, עמ' 113

- 1 שמות הנעלמים צוינו כאן כמו שהם נזכרים בתיקים. לא תמיד יש אחידות בין הדרך שנכתבו השמות במקורות השונים, ובעיקר בתיקי החקירה של וב"ם ושל ועדת קדמי. השתדלתי להיצמד לשם שצוין בתיק החקירה של ועדת קדמי, אבל בפרטים על העדות בוו"ב ציינתי את השם של העדים כמו שנכתב בתיק וב"ם.
- 2 העדות בוועדת קדמי נפרסה בדרך כלל על עשרות עמודים. בטבלה מצוין העמוד שהעדות מתחילה בו בתיק.

עדויות בוועדות החקירה לפרשת ילדי תימן שנעלמו

שם'	פער בעניין מספרי הימים שעברו	פער בעניין היוזמה להוציא את הילד לפני מהאוהל	פער בעניין מצב רפואי לפני ההיעלמות	היעדר פריטים דרמטיים בעדות המוקדמת	היעדר פריטים רבים בעדות המוקדמת	פער בעניין התקבלות בשורת הפטירה	פער בעניין חיפוש הילד לאחר ההיעלמות	תיק וב"ם	עדות קדמי ²	המעיד בקדמי היה ילד צעיר או טרם נולד בעת ההיעלמות
5	אולין שמש	✓		✓				עדות האם שיגי שמש, 27.3.1967, ל-1398/11, עמ' 2	עדות האחות בתיה מקדסי, 29.4.1996, ג-9748/17, עמ' 12; מכתב בתיה מקדסי לוועדת החקירה הממלכתית, 22.2.1996, ג-9834/15, עמ' 9-10	✓
6	אורה אשרי	✓		✓	✓	✓		עדות האב דוד עשרי, 2.3.1967, ל-1397/24, עמ' 2	עדות האחות שרה תשע מחפוד, 30.7.1995, ג-9744/22, עמ' 15	ילדה בת
7	אסתר מנג'ם	✓		✓	✓	✓	✓	עדות האב יחיא מנג'ם, 21.3.1967, ל-1398/24, עמ' 10	עדות האם שמעה מנג'ם, 19.8.1996, ג-9750/6, עמ' 108	
8	אסתר נגר	✓	✓	✓	✓	✓	✓	עדות האם סעדה נגר, 6.4.1967, ל-1400/4, עמ' 3	עדות האם סעדה נגר, 1.5.1996, ג-9748/18, עמ' 4; מכתב סעדה נגר לוועדת החקירה, 25.2.1996, ג-9834/24, עמ' 16	

שם	פער בעניין מספר הימים שעברו	פער בעניין היוזמה להוציא את הילד מהאוהל	פער בעניין מצב רפואי לפני ההיעלמות	היעדר פרטים דרמטיים בעדות המוקדמת	היעדר פרטים רבים בעדות המוקדמת	פער בעניין התקבלות בשורת הפטירה	פער בעניין חיפוש הילד לאחר ההיעלמות	תיק וב"ם	עדות קדמי	המעיד בקדמי היה ילד צעיר או טרם נולד בעת ההיעלמות
9	אסתר סיאני	✓	✓	✓	✓	✓		עדות האם תמר (גמר) סיאני, 24.3.1967, ל-1397/77, עמ' 8	עדות האם תמר סיאני, 1.3.1996, ג-9747/2, עמ' 33	
10	אפרים תשובה	✓	✓	✓	✓	✓	✓	עדות האב שלום תשובה, 27.4.1967, ל-1400/61, עמ' 2	עדות האם ליאורה תשובה, 15.4.1996, ג-9748/12, עמ' 17; מכתב אביגדור תשובה לזועדת החקירה הממלכתית, 11.2.1996, ג-9826/33, עמ' 12; גיל יודלביץ, 'לא רק ילדים תימנים נחטפו', מעריב, 28.11.1985, עמ' 12	
11	בנימין דהרי	✓	✓	✓				עדות האם סעדה דהרי, 16.3.1967, ל-1398/69, עמ' 2	עדות האם סעדה דהרי, 15.1.1998, ג-9753/18, עמ' 3	
12	ברוך וואהב			✓	✓	✓	✓	עדות האב יחיא וואהב, 26.2.1967, ל-1399/15, עמ' 11-12	עדות האחות ברכה נדב, 21.6.1995, ג-9744/6, עמ' 3	✓

עדויות בוועדות החקירה לפרשת ילדי תימן שנעלמו

שם'	פער בעניין מספרי הימים שעברו	פער בעניין היוזמה להוציא את הילד לפני מהאוהל	פער בעניין מצב רפואי	היעדר פריטים דרמטיים בעדות המוקדמת	היעדר פריטים רבים בעדות המוקדמת	פער בעניין התקבלות בשורת הפטירה	פער בעניין חיפוש הילד לאחר ההיעלמות	תיק וב"ם	עדות קדמי ²	המעיד בקדמי היה ילד צעיר או טרם נולד בעת ההיעלמות
13	ברכה קורח	✓	✓	✓		✓		עדות האב יחיא קורח, 18.6.1967, ל-1400/67, עמ' 2	עדות האב מאיר קורח, 7.9.1995, ג-9745/4, עמ' 38	✓
14	בתיה צפירה	✓	✓	✓	✓			עדות האב יוסף צפירה, 10.9.1967, ל-1399/6, עמ' 6	עדות ההורים יוסף ושרה צפירה, 29.1.1996, ג-9747/6, עמ' 145; מכתב מהמשפחה לוועדת החקירה, 1.8.1995, ג-9820/22, עמ' 31	
15	גוריון ג'רפי	✓		✓	✓	✓		עדות האב חיים ג'רפי, 9.3.1967, ל-1398/52, עמ' 5	עדות האב חיים ג'רפי, 31.8.1995, ג-9745/1, עמ' 30	
16	גולה (מזל) אפרים	✓	✓	✓	✓	✓	✓	עדות האם חנה אפרים, 15.3.1967, ל-1400/30, עמ' 2	תצהיר האם חנה אפרים, ספטמבר 1995, ג-9822/11, עמ' 17	
17	דוד סינוואני	✓	✓	✓	✓		✓	עדות האם סינוואני על היעלמות בנה דוד, 21.3.1967, ל-1397/42, עמ' 2	עדות שושנה סינוואני על יהודה ודוד, 26.10.1995, ג-9745/16, עמ' 19	

שם	פער בעניין מספר הימים שעברו	פער בעניין היוזמה להוציא לפועל את הילד מהאוהל	פער בעניין מצב רפואי לפני ההיעלמות	היעדר פרטים דרמטיים בעדות המוקדמת	היעדר פרטים רבים בעדות המוקדמת	פער בעניין התקבלות בשורת הפטירה	פער בעניין חיפוש הילד לאחר ההיעלמות	תיק וב"ם	עדות קדמי	המעיד בקדמי היה ילד צעיר או טרם נולד בעת ההיעלמות
18	דינה מועלם		✓	✓	✓	✓		עדות האם חממה מועלם, 23.2.1967, ל-1398/55, עמ' 2	עדות האם יונה ³ מועלם, 6.12.1995, ג-9746/15, עמ' 35; מכתב משפחת מועלם לוועדת החקירה, 14.8.1995, ג-9822/1, עמ' 57	
19	דניאל שוקר		✓	✓				עדות האם בניה שוקר, 31.3.1967, ל-1397/69, עמ' 2	עדות האח שלמה שמש על בסיס זיכרון דברים שכתב עם אמו, 23.10.1995, ג-9745/13, עמ' 32	✓
20	הווידה יחיאל	✓	✓	✓	✓	✓	✓	עדות האם חממה 26.3.1967, ל-1399/22, עמ' 2	עדות האם יונה יחיאל, 23.10.1995, ג-9745/13, עמ' 45; מכתב יונה חממה יחיאל לוועדת החקירה, 7.7.1995, ג-9818/15, עמ' 24	

עדויות בוועדות החקירה לפרשת ילדי תימן שנעלמו

שם'	פער בעניין מספרי הימים שעברו	פער בעניין היוזמה להוציא את הילד לפני מהאוהל	פער בעניין מצב רפואי	היעדר פריטים דרמטיים בעדות המוקדמת	היעדר פריטים רבים בעדות המוקדמת	פער בעניין התקבלות בשורת הפטירה	פער בעניין חיפוש הילד לאחר ההיעלמות	תיק וב"ם	עדות קדמי ²	המעיד בקדמי היה ילד צעיר או טרם נולד בעת ההיעלמות
21 הרצל עטייה		✓				✓		עדות האם גולה עטייה, 3.3.1967, ל-1399/74, אביבה עמ' 55; מכלוף, 27.3.1996, ירמיהו עטייה, ג-9748/10, עמ' 50, 11.6.1967, עמ' 61	עדות האב יעקב עטייה והאחות אביבה, 27.3.1996, ג-9748/10, עמ' 50, 11.6.1967, עמ' 61	
22 זהרה וואווה	✓			✓	✓	✓	✓	עדות האב יוסף וויווה, 20.3.1967, ל-1397/9, עמ' 8; עדות הבן דוד עזרא אביב, אל ועדת החקירה, ל-21.3.1967, ג-1,397/6, עמ' 10, 9827/6-ג, עמ' 22	עדות האחות רינה מדעי, 8.5.1996, ג-9748/21, עמ' 12; רינה מדעי עזרא אביב, אל ועדת החקירה, ל-21.3.1967, ג-1,397/6, עמ' 10, 9827/6-ג, עמ' 22	✓
23 זהרה סעיד	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	עדות האב עובדיה סעיד, 28.3.1967, ל-1397/17, עמ' 3, 15.6.1995, ג-9744/4, עמ' 50	עדות האב עובדיה סעיד, 28.3.1967, ל-1397/17, עמ' 3, 15.6.1995, ג-9744/4, עמ' 50	
24 חיים בהגלי				✓				עדות האב שלמה בהגלי, 7.3.1967, ל-1399/22, עמ' 2; שאול בן חיים, 'ששה תינוקות נעלמו בלי להשאיר עקבות', מעריב, 26.2.1954, עמ' 4	עדות האב שלמה בהגלי, 7.3.1967, ל-1399/22, עמ' 2; שאול בן חיים, 'ששה תינוקות נעלמו בלי להשאיר עקבות', מעריב, 26.2.1954, עמ' 4	

שם ¹	פער בעניין מספר הימים שעברו	פער בעניין היוזמה להוציא רפואי את הילד לפני מהאוהל	פער בעניין מצב רפואי לפני ההיעלמות	היעדר פרטים דרמטיים בעדות המוקדמת	היעדר פרטים רבים בעדות המוקדמת	פער בעניין התקבלות בשורת הפטירה	פער בעניין חיפוש הילד לאחר ההיעלמות	תיק וב"ם	עדות קדמי ²	המעיד בקדמי היה ילד צעיר או טרם נולד בעת ההיעלמות
25	חיים מנצורה							עדות האב, טורקיה, 21.3.1967, ל-1397/8, עמ' 2 ג-9736/15, עמ' 57	עדות האם	
26	טוב גברה			✓	✓	✓		עדות האב, שוקר כברה, 27.3.1967, ל-1399/71, עמ' 4 ג-9747/16, עמ' 48	עדות האם, שושנה גברה, 14.2.1996, ג-9747/16, עמ' 48	
27	יהודה סינואני ראו דוד סינואני	✓	✓	✓	✓			עדות שושנה סינואני על היעלמות בנה יהודה, 21.3.1967, ל-1397/43, עמ' 2 ג-9745/15, עמ' 19	עדות שושנה סינואני על יהודה ודוד, 26.10.1995, ג-9745/15, עמ' 19	
28	יוסף עוקבי			✓				עדות יחיא עוקבי, 26.3.1967, ל-1398/47, עמ' 2 ג-9749/12, עמ' 83; רות ישי לוועדת החקירה הממלכתית, 22.2.1996, ג-9834/96, עמ' 33	עדות שרה עוקבי, 12.6.1995, ג-9749/12, עמ' 83; רות ישי לוועדת החקירה הממלכתית, 22.2.1996, ג-9834/96, עמ' 33	
29	יחיא חרד	✓	✓	✓				עדות האב, סילמן חרד, 29.3.1967, ל-1400/56, עמ' 2 ג-9747/21, עמ' 100	עדות האחות שרה לוי, 26.2.1996, ג-9747/21, עמ' 100	✓
30	יחיא לוי	✓	✓	✓	✓	✓	✓	עדות האם, זוהרה לוי, 21.3.1967, ל-1397/1, עמ' 2 ג-9744/15, עמ' 68	עדות האחות זוהרה לוי, 13.7.1995, ג-9744/15, עמ' 68	✓

עדויות בוועדות החקירה לפרשת ילדי תימן שנעלמו

שם'	פער בעניין מספרי הימים שעברו	פער בעניין היוזמה להוציא את הילד לפני מהאוהל	פער בעניין מצב רפואי	היעדר פריטים דרמטיים בעדות המוקדמת	היעדר פריטים רבים בעדות המוקדמת	פער בעניין התקבלות בשורת הפטירה	פער בעניין חיפוש הילד לאחר ההיעלמות	תיק וב"ם	עדות קדמי ²	המעיד בקדמי היה ילד צעיר או טרם נולד בעת ההיעלמות
31	יעקב בצ'צ'ו	✓	✓	✓	✓	✓	✓	עדות האב אליהו בוצ'צ'ו, 10.4.1967, ל-1400/35, עמ' 2-4	עדות האח יהושע גלבע (בצ'צ'ו) בנוכחות האב אליהו בוצ'צ'ו, 26.7.1995, ג-9733/18-1, עמ' 68; קלרה ואליהו בצ'צ'ו לוחערה לחקירת ילדי תימן והבלקן, 30.6.1995, ג-9800/12-1, עמ' 30-27	✓
32	יעקב מדהלה	✓	✓	✓	✓	✓	✓	עדות האב סעיד מדהלה, 15.3.1967, ל-1396/38, עמ' 2-4	עדות האח זכריה מדהלה, 8.11.1995, ג-9746/3-1, עמ' 20-3	✓
33	יצחק גיאת	✓	✓	✓	✓	✓	✓	עדות האב עזרי גיאת, 28.3.1967, ל-1399/42, עמ' 2; וגם בג-9819/4-17, עמ' 16-17	עדות הבן דוד חיים גיאת, 19.10.1995, ג-9745/12-1, עמ' 115	✓
34	ישראל אשוואל	✓	✓	✓	✓	✓	✓	עדות האם שושנה אשוואל, 16.3.1965, ל-1396/11-1, עמ' 16	עדות האם שושנה אשוואל, 22.9.1997, ג-9752/13-1, עמ' 56	✓

שם ¹	פער בעניין מספר הימים שעברו	פער בעניין היוזמה להוציא לפני מהאוהל	פער בעניין מצב רפואי לפני ההיעלמות	היעדר פרטים דרמטיים בעדות המוקדמת	היעדר פרטים רבים בעדות המוקדמת	פער בעניין התקבלות בשורת הפטירה	פער בעניין חיפוש הילד לאחר ההיעלמות	תיק וב"ם	עדות קדמי ²	המעיד בקדמי היה ילד צעיר או טרם נולד בעת ההיעלמות
35	כרמלה זכריה			✓	✓			עדות האם דבורה שאל זכריה, 9.11.1995, ג-9746/4, עמ' 87	עדות האב דבורה זכריה, 15.3.1967, ל-1399/72, עמ' 2	
36	לאה סאלם	✓		✓	✓			עדות האב שמואל סאלם, 6.11.1995, ג-9746/2, עמ' 83	עדות האב שמואל סאלם, 8.3.1967, ל-1397/61, עמ' 2	✓
37	לאה שרעבי		✓	✓	✓	✓	✓	תצהיר האם חממה שרעבי, ללא תאריך, והאם חממה, עמ' 5; 19.6.1995, ג-9744/17, עמ' 43	תצהיר האם חממה שרעבי, ללא תאריך, והאם חממה, עמ' 5; 19.6.1995, ג-9744/17, עמ' 43	
38	לדאני, ללא שם פרטי		✓	✓	✓	✓		עדות האב מאיר לדאני, 6.7.1995, ג-9744/12, עמ' 48	עדות ורדה לדני, 15.11.1966, ל-1396/19, עמ' 21-17, 51. בוב"ם כתוב לדני, בשאר התיקים כתוב לדאני	✓

עדויות בוועדות החקירה לפרשת ילדי תימן שנעלמו

שם'	פער בעניין מספרי הימים שעברו	פער בעניין היוזמה להוציא את הילד לפני מהאוהל	פער בעניין מצב רפואי	היעדר פריטים דרמטיים בעדות המוקדמת	היעדר פריטים רבים בעדות המוקדמת	פער בעניין התקבלות בשורת הפטירה	פער בעניין חיפוש הילד לאחר ההיעלמות	תיק וב"ם	עדות קדמי ²	המעיד בקדמי היה ילד צעיר או טרם נולד בעת ההיעלמות
39	מוסא שוקר	✓	✓	✓		✓		עדות האב יחיא שוקר, 14.5.1967, ל-1400/63, עמ' 2 ג-9818/6, עמ' 30; עדות האחות אביבה ג'את, 30.7.1995, ג-9744/22, עמ' 21	מכתב האם סעידה ג'את, 17.7.1995, ג-9818/6, עמ' 30; עדות האחות אביבה ג'את, 30.7.1995, ג-9744/22, עמ' 21	
40	מזל גמל גמליאל	✓			✓	✓	✓	עדות האב יחיא גמל, 23.3.1967, ל-1398/14, עמ' 5 ג-9753/19, עמ' 14	עדות האם ידידה גמליאל, 21.1.1998, ג-9753/19, עמ' 14	
41	מזל חוכימה		✓	✓	✓	✓	✓	עדות האב יחיא זכריה חוכימה, 28.3.1967, ל-1400/8, עמ' 2 ג-9746/19, עמ' 59; מכתב מהאב זכריה חוכימה, 10.7.1995, ג-9816/18, עמ' 26	עדות האב זכריה חוכימה, 26.12.1995, ג-9746/19, עמ' 59; מכתב מהאב זכריה חוכימה, 10.7.1995, ג-9816/18, עמ' 26	
42	מנחם עוזרי	✓	✓	✓	✓			עדות האם סעידה עוזרי, 31.3.1967, ל-1397/41, עמ' 2 ג-9746/18, עמ' 4	עדות האחות ציונה אביטל, 13.12.1995, ג-9746/18, עמ' 4	✓

שם ¹	פער בעניין מספר הימים שעברו	פער בעניין היוזמה להוציא לפני מהאוהל	פער בעניין מצב רפואי	היעדר פרטים דרמטיים בעדות המוקדמת	היעדר פרטים רבים בעדות המוקדמת	פער בעניין התקבלות בשורת הפטירה	פער בעניין חיפוש הילד לאחר ההיעלמות	תיק ובו"ם	עדות קדמי ²	המעיד בקדמי היה ילד צעיר או טרם נולד בעת ההיעלמות
43	מניס טירי		✓	✓	✓	✓	✓	עדות סלימאן טירי, 19.3.1967, ל-1397/10, עמ' 2	עדות האחים נעמי נגר, וזכריה טירי, 2.7.1995, ג-9744/10, עמ' 17-28; משפחת טירי לוועדת החקירה, 15.6.1995, ג-9798/4, עמ' 17; זכריה טירי למשה נחום, ללא תאריך, ג-9798, עמ' 19-18	
44	מסעוד סגרון			✓	✓			עדות האם דיאמנטה סגרון, 25.3.1996, ג-9833/22, עמ' 26	עדות האם דיאמנטה סגרון, 11.4.1967, ל-1400/52, עמ' 5	
45	משה רדא ³			✓	✓			עדות האב עמרם כוכבי, 24.3.1967, ל-1400/39, עמ' 2	עדות האם מזל כוכבי, 12.2.1996, ג-9736/15, עמ' 73	
46	מתנה אסבט		✓	✓	✓	✓		עדות האב מוסה אסבט, 30.3.1967, ל-1399/77, עמ' 2	עדות האח דוד אספלט, 28.8.1995, ג-9744/23, עמ' 43	
47	נסים רמדי	✓		✓	✓		✓	עדות האם חנה רמדי, 7.4.1967, ל-1398/3, עמ' 2	עדות האח שאול רמדי, 25.10.1995, ג-9745/15, עמ' 68	

4 בתיק החקירה בוועדת קדמי ובווב"ם שם הנעלם הוא רדא, אולם ההורים עברתו את שם המשפחה, ובעדויות שלהם שם משפחתם הוא כוכבי.

עדייות בוועדות החקירה לפרשת ילדי תימן שנעלמו

שם'	פער בעניין מספרי הימים שעברו	פער בעניין היוזמה להוציא את הילד לפני מהאוהל	פער בעניין מצב רפואי	היעדר פריטים דרמטיים בעדות המוקדמת	היעדר פריטים רבים בעדות המוקדמת	פער בעניין התקבלות בשורת הפטירה	פער בעניין חיפוש הילד לאחר ההיעלמות	תיק וב"ם	עדות קדמי ²	המעיד בקדמי היה ילד צעיר או טרם נולד בעת ההיעלמות
48	נעמה טירי עירקי	✓	✓	✓	✓	✓	✓	עדות האם זרהה טירי, 9.8.1967, ל-1397/34, עמ' 4-2	עדות האם זרהה טירי, 27.3.1996, ג-9748/10, עמ' 23; מכתב זרהה טירי לוועדת החקירה הממלכתית, 19.2.1996, ג-9833/24, עמ' 27-26	
49	נעמי סלח צדוק		✓	✓				עדות האב זכריה סלח לחוקרי וב"ם, 2.4.1967, ל-1396/21, עמ' 3-2	עדות האחות יהודית אנגל, 20.5.1996, ג-9749/5, עמ' 45	
50	סאלם חלא	✓		✓	✓		✓	עדות האב יחיא חלא, 23.3.1967, ל-1398/51, עמ' 2	עדות האח סעדיה חלא, 2.12.1996, ג-9750/19, עמ' 32	✓
51	סימן צברי	✓	✓	✓	✓	✓		עדות האם סלמה סובירי, 20.2.1967, ל-1399/67, עמ' 2	עדות האח שלום צברי, 22.5.1996, ג-9749/6, עמ' 3	✓
52	סעדה יהושע	✓	✓	✓	✓		✓	עדות האב צדוק יהושע, 16.1.1968, ל-1396/23, עמ' 35	עדות האח שמעון יהושע, 6.11.1995, ג-9746/2, עמ' 51	

שם	פער בעניין מספר הימים שעברו	פער בעניין היוזמה להוציא את הילד מהאוהל	פער בעניין מצב רפואי לפני ההיעלמות	היעדר פרטים דרמטיים בעדות המוקדמת	היעדר פרטים רבים בעדות המוקדמת	פער בעניין התקבלות בשורת הפטירה	פער בעניין חיפוש הילד לאחר ההיעלמות	תיק וב"ם	עדות קדמי	המעיד בקדמי היה ילד צעיר או טרם נולד בעת ההיעלמות
53	סעדה קוממי			✓	✓			עדות האם מרגלית עומייסי, 15.11.1995, ג-9746, עמ' 14	עדות האם מרגלית ברזילי עומייסי, 23.3.1967, ג-9820/21, עמ' 18	
54	סעדה לדני	✓		✓	✓	✓		עדות האב יוסף לדאני, 30.10.1995, ג-9745/16, עמ' 53	עדות האב יוסף לדאני, 2.4.1967, ג-1399/37, עמ' 2; יוסף לדאני לעורך הדין חיים קהן, 21.2.1967, ג-1399/37, עמ' 34	
55	סעיד גנ'אר	✓				✓		עדות האב סלימאן גנ'אר, 23.3.1967, ג-1398/39, עמ' 2	תצהיר ההורים סולימאן ונעמה גנאר לפני חוקרי משרד החקירות גוט'בן אשר, 9.2.1998, ג-9844/5, עמ' 33; ראובן לייב, 'מתחדשת פרשת הילדים', האובדים, ריאיון עם האחות מלי גנר, ידיעות אחרונות, 16.7.1972, עמ' 5	

עדויות בוועדות החקירה לפרשת ילדי תימן שנעלמו

שם'	פער בעניין מספרי הימים שעברו	פער היוזמה להוציא את הילד מהאוהל	פער בעניין מצב רפואי לפני ההיעלמות	היעדר פריטים דוממים בעדות המוקדמות	היעדר פריטים רבים בעדות המוקדמות	פער בעניין התקבלות בשורת הפטירה	פער בעניין חיפוש הילד לאחר ההיעלמות	תיק וב"ם	עדות קדמי ²	המעיד בקדמי היה ילד צעיר או טרם נולד בעת ההיעלמות
56	סעידה דוד	✓	✓	✓				עדות האב בנין דוד, 23.3.1967, ל-1398/74, עמ' 2 ג-14.4.1996, ג-9798/14, עמ' 42-41	תצהיר האחות ציפורה דוד גולדברג, 14.4.1996, ג-9798/14, עמ' 42-41	✓
57	עדינה עטיה			✓	✓			עדות נעמה עטיה, 2.3.1967, ל-1399/73; ג-9747/3; מכתב אפריים עטיה לשר הפנים שפירא, 8.4.1958	עדות האחות איריס מכלוף, 4.1.1996, ג-9747/3; עמ' 25	✓
58	עומייסי. ללא שם פרטי, נפל			✓	✓	✓		עדות האב יצחק עומייסי, 27.3.1967, ל-1397/29, עמ' 2 ג-9746/18; רחל עמ' 56; רחל עומייסי לוועדת החקירה, 28.9.1995, ג-9823/1, עמ' 15	עדות האם נעמי עומסי והאחות רחל עומסי, 13.12.1995, ג-9746/18; רחל עמ' 56; רחל עומייסי לוועדת החקירה, 28.9.1995, ג-9823/1, עמ' 15	✓
59	עזרא געשה		✓	✓			✓	עדות האב סאלם געשה, 3.4.1967, ל-1399/55, עמ' 2 ג-9749/23, עמ' 18	עדות האב שלום געשה, 5.8.1996, ג-9749/23, עמ' 18	
60	צביה הינדי	✓		✓	✓	✓	✓	עדות האב יחיא הינדי, 27.3.1967, ל-1397/56, עמ' 2; ועדות עמ' 3 שנייה, 12.4.1967, ל-1397/56, עמ' 4	עדות האב שלמה הינדי, 8.9.1997, ג-9752/7, עמ' 3	✓

שם ¹	פער בעניין מספר הימים שעברו	פער בעניין היוזמה להוציא לפי מהאוהל	פער בעניין מצב רפואי לפני ההיעלמות	היעדר פרטים דרמטיים בעדות המוקדמת	היעדר פרטים רבים בעדות המוקדמת	פער בעניין התקבלות בשורת הפטירה	פער בעניין חיפוש הילד לאחר ההיעלמות	תיק וב"ם	עדות קדמי ²	המעיד בקדמי היה ילד צעיר או טרם נולד בעת ההיעלמות
61	צביה צנעני	✓	✓	✓	✓	✓		עדות האב סלם צנעני, גילה סאלם, 19.2.1996, ג-18/9747, עדות האם שמוחה צנעני, עמ' 27; עדות האחיות ל-19.7.1967, לבנה צנעני, 1400/50, עמ' 2, ג-18/9747, עמ' 38-47. רחל קרוואני לוועדת החקירה, 25.1.1996, ג-9/9832, עמ' 29-30	עדות האחיות גילה סאלם, 19.2.1996, ג-18/9747, עדות האם שמוחה צנעני, עמ' 27; עדות האחיות ל-19.7.1967, לבנה צנעני, 1400/50, עמ' 2, ג-18/9747, עמ' 38-47. רחל קרוואני לוועדת החקירה, 25.1.1996, ג-9/9832, עמ' 29-30	
62	צדוק גרמה	✓	✓	✓	✓	✓	✓	עדות האב יעקב גרמה, 4.1.1996, ג-9747, ל-1399/75, עמ' 54; עדות האם כרמלה גרמה, 5.4.1967, ל-1399/75, עמ' 7	עדות האב יעקב גרמה, 4.1.1996, ג-9747, ל-1399/75, עמ' 54; עדות האם כרמלה גרמה, 5.4.1967, ל-1399/75, עמ' 7	
63	צדוק חתוכה	✓	✓	✓	✓	✓	✓	עדות האב צביה חתוכה, 30.3.1967, ל-1399/77, עמ' 2; עדות האחיות זוהרה צוברי, 13.7.1995, ג-9744/15, עמ' 11	עדות האחיות זוהרה צוברי, 13.7.1995, ג-9744/15, עמ' 11	✓
64	ציון דויד	✓				✓	✓	עדות האם שמעה דויד, 24.2.1967, ל-1399/34, עמ' 2; עדות דויד, 11.12.1995, ג-9746/17, עמ' 3	עדות האם שמעה דויד, 24.2.1967, ל-1399/34, עמ' 2; עדות דויד, 11.12.1995, ג-9746/17, עמ' 3	

עדויות בוועדות החקירה לפרשת ילדי תימן שנעלמו

שם'	פער בעניין מספרי הימים שעברו	פער בעניין היוזמה להוציא את הילד לפני מהאוהל	פער בעניין מצב רפואי	היעדר פריטים דרמטיים בעדות המוקדמת	היעדר פריטים רבים בעדות המוקדמת	פער בעניין התקבלות בשורת הפטירה	פער בעניין חיפוש הילד לאחר ההיעלמות	תיק וב"ם	עדות קדמי ²	המעיד בקדמי היה ילד צעיר או טרם נולד בעת ההיעלמות
65	ציון חבני			✓	✓	✓		עדות האם חמניה חבני, 10.4.1967, ל-1397/74, ג-9744/17, עמ' 2	עדות האם חמניה חבני, 19.7.1995, ג-9744/17, עמ' 12	
66	ציון חרוזי							עדות האב ניסים חרוזי, 23.2.1967, ל-1398/15, ג-9749/23, עמ' 2	עדות האם שושנה חרוזי, 5.8.1996, ג-9749/23, עמ' 66	
67	ציון מינס			✓	✓	✓	✓	עדות האב אהרון מינס, 2.4.1967, ל-1400/26, עמ' 2	עדות האם שושנה מינס, 16.5.1996, ג-9749, עמ' 55; שושנה מינס לוועדת החקירה, 17.3.1996, ג-9835/13, עמ' 21	
68	ציון סאלם					✓	✓	עדות האם לולה סאלם (מרגלית פנחס), 21.3.1967, ל-1396/31	עדות בת הדודה יונה משרקי, 15.12.1997, ג-9753/10, עמ' 3; יונה משרקי לוועדת החקירה, 26.11.1997, ג-9842/14, עמ' 48	✓

שם	פער בעניין מספר הימים שעברו	פער בעניין היוזמה להוציא רפואי את הילד מהאוהל	פער בעניין מצב רפואי לפני ההיעלמות	היעדר פרטים דרמטיים בעדות המוקדמת	היעדר פרטים רבים בעדות המוקדמת	פער בעניין התקבלות בשורת הפטירה	פער בעניין חיפוש הילד לאחר ההיעלמות	תיק וב"ם	עדות קדמי	המעיד בקדמי היה ילד צעיר או טרם נולד בעת ההיעלמות
69	ציון עמרני	✓	✓	✓	✓	✓	✓	עדות האב רפאל עמראני, ל-2.3.1967, ג-9745/4, עמ' 3; ו-10.9.1967, מכתב רפאל שם, עמ' 4; עדות עמרני האם רומיה לוועדת עמרני, החקירה, ג-17.7.1995, ג-9818/7, עמ' 26	עדות האם רומיה עמרני, ל-2.3.1967, ג-9745/4, עמ' 94; ו-10.9.1967, מכתב רפאל שם, עמ' 4; עדות עמרני האם רומיה לוועדת עמרני, החקירה, ג-17.7.1995, ג-9818/7, עמ' 26	המעיד בקדמי היה ילד צעיר או טרם נולד בעת ההיעלמות
70	ציונה השאש	✓	✓	✓				עדות האם אהובה שי (חביבה) (השאש), ל-5.4.1967, ג-9745/8, עמ' 4; מכתב ברכה כהן לוועדת עמרני, החקירה, ג-12.7.1995, ג-9817/13, עמ' 32; מכתב האחות יונה בן עמי לשופט יהודה כהן, ג-18.7.1995, ג-9817/13, עמ' 50	עדות האם אהובה שי (חביבה) (השאש), ל-5.4.1967, ג-9745/8, עמ' 4; מכתב ברכה כהן לוועדת עמרני, החקירה, ג-12.7.1995, ג-9817/13, עמ' 32; מכתב האחות יונה בן עמי לשופט יהודה כהן, ג-18.7.1995, ג-9817/13, עמ' 50	המעיד בקדמי היה ילד צעיר או טרם נולד בעת ההיעלמות
71	ציונה צארום				✓			עדות האם שרה צארום, ל-3.4.1967, ג-9753/11, עמ' 3	עדות האם שרה צארום, ל-3.4.1967, ג-9753/11, עמ' 3	המעיד בקדמי היה ילד צעיר או טרם נולד בעת ההיעלמות

עדויות בוועדות החקירה לפרשת ילדי תימן שנעלמו

שם'	פער בעניין מספרי הימים שעברו	פער בעניין היוזמה להוציא את הילד לפני מהאוהל	פער בעניין מצב רפואי	היעדר פריטים דרמטיים בעדות המוקדמת	היעדר פריטים רבים בעדות המוקדמת	פער בעניין התקבלות בשורת הפטירה	פער בעניין חיפוש הילד לאחר ההיעלמות	תיק וב"ם	עדות קדמי ²	המעיד בקדמי היה ילד צעיר או טרם נולד בעת ההיעלמות
72	ציונה צוברי	✓	✓	✓	✓	✓	✓	עדות האם, שרה צוברי, ל-23.2.1967, 1399/19-ג, 9744/7-ג, עמ' 8; ציון צוברי ושלמה צוברי לוועדת החקירה, 11.6.1995, ג-9797/16, עמ' 29-28	עדות האם, שרה צוברי, 22.6.1995, ג-9744/7, עמ' 8; ציון צוברי ושלמה צוברי לוועדת החקירה, 11.6.1995, ג-9797/16, עמ' 29-28	המעיד בקדמי היה ילד צעיר או טרם נולד בעת ההיעלמות
73	ציפורה רמאדי	✓		✓	✓	✓	✓	עדות האם, חנה רמדי, ל-7.4.1967, 1398/2-ג, 9745/14-ג, עמ' 2	עדות האם, שאל רמדי, 25.10.1995, ג-9745/14, עמ' 68	
74	קומאש נג'אר			✓	✓	✓		עדות האם, חממה מועלם, ל-23.3.1967, 1398/54-ג, עמ' 2	עדות האם, יונה מועלם, 6.12.1995, ג-9746/15, עמ' 20	
75	קלימי, ללא שם פרטי	✓	✓	✓	✓	✓	✓	עדות האם, מלכה קלימי, ל-30.3.1967, עמ' 4; ועדות נוספת, 17.7.1967, ל-1400/32, עמ' 2	עדות האם, מלכה קלימי, 4.1.1996, ג-9744/11, עמ' 17	

שם	פער בעניין מספר הימים שעברו	פער בעניין היוזמה להוציא לפני	פער בעניין מצב רפואי	היעדר פרטים דרמטיים בעדות המוקדמת	היעדר פרטים רבים בעדות המוקדמת	פער בעניין התקבלות בשורת הפטירה	פער בעניין חיפוש הילד לאחר ההיעלמות	תיק וב"ם	עדות קדמי	המעיד במקדמי היה ילד צעיר או טרם נולד בעת ההיעלמות
76	רות עמרן	✓		✓	✓		✓	עדות האב, שלמה עמרן, 29.10.1967, ל-1400/38, ג-9748/14, עמ' 3-2; עדות האב שלמה עמרן, ל-1400/38, ג-9748/14, עמ' 4	עדות האב, שלמה עמרן, 18.4.1996, ג-9748/14, עמ' 102-91; עדות האב שלמה עמרן, ל-1400/38, ג-9748/14, עמ' 29	
77	רחל חסן	✓	✓	✓	✓	✓	✓	עדות האב, יחיא חסן, 24.3.1967, ל-1396/3, עמ' 20	עדות האב, יחיא חסן, 6.9.1995, ג-9745/3, עמ' 16; משפחת חסן לוועדת קדמי, 10.7.1995, ג-9816/8, עמ' 27	
78	רחל כהן		✓	✓	✓		✓	עדות האחות צביה כהן, 1.9.1952, ל-1396/47, עמ' 2; ר' 6.1.1954, שם עמ' 70	עדות האחות צביה כהן, 16.7.1995, ג-9744/16, עמ' 65	
79	רחל שבאב			✓	✓	✓	✓	עדות האב סלימן שבאב, 9.4.1967, ל-1399/79, עמ' 2	עדות האחות בתיה יצחקי, 27.7.1995, ג-9744/21, עמ' 39	✓
80	רחמים (דוד) וודעי	✓		✓	✓			לא פנו למשטרה אך חיפשו את הילד	עדות האב שמעה וודעי, 10.11.1966, ל-1396/17, עמ' 28	עדות האב שמעה וודעי, 16.6.1997, ג-9751/14, עמ' 3

עדויות בוועדות החקירה לפרשת ילדי תימן שנעלמו

שם'	פער בעניין מספרי הימים שעברו	פער בעניין היוזמה להוציא את הילד לפני מהאוהל	פער בעניין מצב רפואי לפני ההיעלמות	היעדר פריטים דרמטיים בעדות המוקדמת	היעדר פריטים רבים בעדות המוקדמת	פער בעניין התקבלות בשורת הפטירה	פער בעניין חיפוש הילד לאחר ההיעלמות	תיק וב"ם	עדות קדמי ²	המעיד בקדמי היה ילד צעיר או טרם נולד בעת ההיעלמות
81	שלום ויוסף ג'הסי	✓	✓	✓	✓	✓		עדות האב דוד ג'הסי, 21.3.1967, ל-1396/30, 19.11.1997, עמ' 4; עדות האם לולה ג'הסי, שם, עמ' 8	עדות האח שלמה ג'הסי, 19.11.1997, ג-9752/22, עמ' 67	
82	שלום ריעני		✓	✓	✓			עדות האם סלמה, 23.2.1967, ל-1399/8, עמ' 10; רישום עדות האב חיים והאם סלמה, ללא תאריך, ל-1399/8, עמ' 54-58; שמשון עופר, 'שלום ריעני כותב גרמנית', דבר, 22.2.1967, עמ' 3	עדות האם סלמה ריעני, 22.1.1998, ג-9753/20, עמ' 52	
83	שמואל אקרח (אגרח)		✓		✓	✓		עדות האב סלם אקרח, 26.3.1967, ל-1400/44, עמ' 2	עדות האם מרים אקרח, 3.12.1997, ג-9735/5, עמ' 26	
84	שמעה אבדר	✓		✓				עדות האב סלם אבדר, 2.4.1967, ל-1398/19, עמ' 2	עדות ההורים שלום וטריה אבדר, 7.9.1995, ג-9745/4, עמ' 53	
85	שמעה זבטני	✓		✓	✓			עדות האב חיים צבטני, 30.3.1967, ל-1400/42, עמ' 2	עדות השכנה שודיה צנעני, 17.6.1996, ג-9749/13, עמ' 43	

שם ¹	פער בעניין מספר הימים שעברו	פער בעניין היוזמה להוציא רפואי את הילד לפני מהאוהל	פער בעניין מצב	היעדר פרטים דרמטיים בעדות המוקדמת	היעדר פרטים רבים בעדות המוקדמת	פער בעניין התקבלות בשורת הפטירה	פער בעניין חיפוש הילד לאחר ההיעלמות	תיק וב"ם	עדות קדמי ²	המעיד במקדמי היה ילד צעיר או טרם נולד בעת ההיעלמות
86	שמעון בוטה	✓				✓	✓	עדות האב סעיד בוטה, 27.3.1967, ל-1399/54, עמ' 2 ג-9747/20, עמ' 27	עדות האב סעדיה, בוטה, 22.2.1996, ג-9747/20, עמ' 27	
87	שמעון דהרי					✓		עדות האם לולוזה דהרי, 12.7.1967, ל-1397/47, עמ' 3 ג-9753/21, עמ' 34	עדות האם לולוזה דהרי, 28.1.1998, ג-9753/21, עמ' 34	
88	שמעון נדאף	✓	✓					עדות האם אסתר נדף, 31.3.1967, ל-1398/30, עמ' 12 ג-9753/21, עמ' 21	עדות האם אסתר נדב, 26.1.1998, ג-9753/21, עמ' 21	
89	שרה חרד	✓	✓	✓	✓	✓	✓	עדות האב סעדיה חרד, 16.3.1967, ל-1398/68, עמ' 2 ג-9745/16	עדות האב סעדיה חרד, 30.10.1995, ג-9745/16, עמ' 2	
90	תמר סירה			✓	✓	✓		עדות האב שלמה סירה, 26.3.1967, ל-1396/34, עמ' 19 ג-9747/3, עמ' 78; שלמה סירא לוועדת החקירה, 2.8.1995, ג-9822/6, עמ' 32	עדות האם נדרה סירה, 4.1.1996, ג-9747/3, עמ' 78; שלמה סירא לוועדת החקירה, 2.8.1995, ג-9822/6, עמ' 32	
91	תרנג'ה גובני	✓		✓	✓	✓	✓	עדות האב משה ג'ובאני, 22.3.1967, ל-1398/43, עמ' 16 ג-9752/15, עמ' 3	עדות האב יהודה ג'ובאני, 27.10.1997, ג-9752/15, עמ' 3	✓
סך הכול מקרים										25
אחוזים										44.0
										40
										54
										62
										74
										51
										28
										40
										44.0